

İKONİUM'DAN AKANTHUS'LU PAYE KAİDESİ

A PIER BASE CARVED WITH ACANTHUS LEAVES FROM İCONIUM

BİLAL SÖĞÜT* ZELİHA GİDER BÜYÜKÖZER** AYTEKİN BÜYÜKÖZER***

Öz: Bu çalışmada Konya merkezde bulunan ve bezeme unsurları ile sıra dışı özelliğe sahip olan bir mimari blok ele alınmıştır. Çalışma kapsamında öncelikle mimari bloğun başlık olarak mı, yoksa kaide olarak mı kullanıldığı sorgulanmıştır. Çünkü dört cephesi de *akanthus* yaprakları ile kaplı olan bu blok hem biçimi hem de cephe dizaynı ile normal *korinth* başlıklarından ayrılmaktadır. Bunun yanı sıra *korinth* başlıklarında görmeye alışkın olduğumuz *kaulis* ile *heliks* gibi bölümler yerine bezeme alanının tamamen büyük boyutlu tek *akanthus* yaprağı ile kaplanması da farklı bir uygulamadır. Bloğun üst kısmının büyük oranda tahrip edilmiş olması, hem volütler hem de *abakus*'un varlığına dair bir iz tespit edilmesini güçleştirmektedir. Köşelere yerleştirilen alt sıra *akanthus* yapraklarının kavislendirilmesi suretiyle sekizgen bir form elde edilen bezemeli blok biçimi, bezeme şeması ve oranları bakımından *korinth* başlıkları ile karşılaştırılmış, özellikle bloğun biçimi ve bezeme şemasından hareketle de bunun *korinth* başlığından ziyade Anadolu'da Hellenistik Dönem'den itibaren varlığı bilinen *akanthus* bezemeli paye kaidesi olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan değerlendirmeler, kaidenin Augustus Dönemi'nin ikinci yarısına ait stil özelliklerine sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İkonium • *Acanthus* • Kaide • Başlık • Paye • *Korinth*

Giriş

Konya merkez Ferhuniye Mahallesi'nde, Başarabey Mescidi'nin önünde, dört cephesi *akanthus* yaprakları ile bezenmiş bir mimari blok tespit edilmiştir. Alt kısmına beton dökülerek mescidin kuzey duvarına sabitlenen bu blok, 2014-2015 yıllarında yapılan restorasyon ve çevre düzenleme çalışmaları sonrasında mescidin batısındaki yeşil alana taşınmıştır. Burada bağımsız duran blok, 04.02.2016 tarihinde Konya Müzeler Müdürü Sayın Yusuf Benli tarafından Konya Arkeoloji Mü-

Abstract: This study addresses a unique decorated architectural block found in the centre of Konya. In the initial stage of this study, it was questioned if this architectural block was employed as a base or as a capital, because the block, which is decorated with carved acanthus leaves, differs from the usual Corinthian capital both in its design and in its shape. A further difference is that it is decorated with a single and sizable acanthus leaf all over the surface, instead of the caules and helices usually employed on Corinthian capitals. As the upper side of the block is severely damaged, it is difficult to find traces of the volutes or of an abacus. The block had an octagonal shape, indicated by the curving leaves of the lower acanthus row at the corners. In this study the shape, decoration pattern, and ratios of the block were compared with other Corinthian capitals and, due to the shape and the pattern of decoration, it was concluded that this carved block was most probably a pier base with acanthus leaves, of a type found in Anatolia during the Hellenistic period. This base however has stylistic features which suggests it dates from the second half of the reign of Augustus.

Keywords: Iconium • *Acanthus* Leaves • Base • Capital • Pier • *Korinth*

* Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Denizli. bsogut@pau.edu.tr

** Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Konya. zgider@gmail.com

*** Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Konya. aytekinbuyukozer@gmail.com

zesi'ne taşınarak, burada 237 numara ile etütlük eser statüsünde koruma altına alınmıştır¹.

Çalışma kapsamında öncelikle, dört cephesi de *akanthus* yaprakları ile kaplı olan mimari bloğun başlık olarak mı yoksa kaide olarak mı kullanıldığı sorgulanacaktır. Çünkü mimari blok üzerinde, *korinth* başlıklarında görmeye alışkın olduğumuz, *kalathos* alt bölümündeki *akanthus* yaprakları dışında *kaulis* ile *heliks* gibi bölümlerin yerine bezeme alanının tamamen *akanthus* yaprağı ile kaplanmış olması, aynı zamanda bloğun üst kısmının büyük oranda tahrip edilmiş olması, bu soru işaretini beraberinde getirmektedir. Benzer örnekler üzerinden yapılacak olan karşılaştırmalarla bu sorular cevaplandırılmaya çalışılacaktır. Son olarak *akanthus* yapraklarının stil özelliklerinden hareketle mimari bloğun tarihi ile ilgili değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Tanımı

Travertenden yapılmış olan mimari bloğun her bir cephesinde çift sıra *akanthus* yaprağı vardır. Bloğun B cephesine işlenen *akanthus* yaprağının alt bölümü, alt yüzeye açılan dübel yuvasının bir kısmı dahil kırıktır. Dört cephede de *akanthus* yapraklarının uç kısımları ile dışa bükümlü şekillendirilen uç yaprak dilimi tahrip olmuştur. Bloğun üst kısmı, üst sıra *akanthus* yaprak çelenginin üst ucundan itibaren kırıktır.

Alt sıra *akanthus* yaprak çelengi dört adet olup, bunlar sadece bloğun her bir köşesine işlenmiş, yine dört adet olan üst sıra *akanthus* yaprak çelengi ise dört cephede de merkeze yerleştirilmiştir. Alt sıra *akanthus* yaprak çelengi tabandan yaklaşık 4,7 cm içten itibaren, üst sıra *akanthus* yaprak çelengi ise yaklaşık 3 cm içten itibaren köklenmektedir. *Akanthus* yaprakları, bloğun üç cephesinde derin bir şekilde biçimlendirilmiş iken, sadece bir cephede (A cephesi) yüzeysel işlenmiştir (fig. 1). Köşelerde yer alan alt sıra *akanthus* yapraklarından ikisi derin bir şekilde biçimlendirilmiş olmasına karşın, A yüzünün her iki köşesine (D-A köşesi ile A-B köşesi) işlenen yapraklar yüzeyseldir (fig. 2, 8).

Köşelere yerleştirilen alt sıra *akanthus* yaprak çelengi 37,5 cm yüksekliğinde olup, her biri üç yaprak dilimi ile birlikte beş yaprak diliminden oluşturulmuştur. Bu yaprak dilimindeki dişlerin sayısı değişkendir. B-C köşesinde yer alan *akanthus* yaprağının B cephesinde yer alan kısmı üç dişli işlenmiş iken, C cephesinde kalan yarısı iki dişlidir (fig. 4). C-D köşesinde yer alan *akanthus* yaprağının her iki yarısı da iki dişli (fig. 6), D-A köşesindeki *akanthus* yaprağının ise D yüzüne bakan tarafı iki, A yüzüne bakan tarafı üç dişli işlenmiştir (fig. 8). A-B köşesine yerleştirilen *akanthus* yaprağının her iki yarısı da üç dişlidir (fig. 2). Böylece bloğun C ve D cephelerinde kalan alt sıra *akanthus* yaprakları iki dişli (fig. 5, 7), A ve B cephelerinde yer alan alt sıra *akanthus* yaprakları üç dişli görünüme sahiptir (fig. 1, 3).

Akanthus yapraklarının çerçevesi sivri uçlu yaprak dişleri ile şekillendirilmiş, bu yaprak dişlerinin yüzeyi V kesitli profilendirilmiştir. B-C köşesinde yer alan *akanthus* yaprağında, yaprak damarlarını oluşturan U formulu kanallar geniş ve derin matkap oyuğu şeklinde iken (fig. 4), C-D köşesindeki *akanthus* yaprağında kanallar derin işlenmiş olmasına karşın V formuludur (fig. 6). D-A köşesindeki *akanthus* yaprağı (fig. 8) ile A-B köşesindeki *akanthus* yaprağında (fig. 2), orta damarın kabartma yüksekliği fazla ancak yaprak damarlarını oluşturan kanallar yüzeyseldir.

¹ Mimari bloğun yayına hazırlanması konusundaki izin, destek ve yardımlarından dolayı Konya Müzeler Müdürü Sn. Yusuf Benli ile Müze Uzmanı Sn. Enver Akgün'e teşekkür ederiz. Ayrıca çalışmaya yaptıkları katkılar için Yrd. Doç. Dr. D. Sevmen, Yrd. Doç. Dr. G. Kökdemir, Dr. W. N. Bruce ve E. Işınak-Bruce'a da teşekkürler.

Fig. 1. A Yüzü

Fig. 2. A-B Köşesi

Fig. 3. B Yüzü

Fig. 4. B-C Köşesi

Fig. 5. C Yüzü

Fig. 6. C-D Köşesi

Fig. 7. D Yüzü

Fig. 8. D-A Köşesi

Fig. 9. Üst Yüzeyi

Fig. 10. Alt Yüzeyi

Alt sıra *akanthus* yaprak çelenginde, yaprak dişlerinin sivri olan uç kısımları genellikle kırık olduğundan, cephelerin tamamında yaprak dilimleri arasında oluşan gözlerin formunu tespit etmek mümkün olmamıştır. Ancak D-A köşesindeki *akanthus* yaprağının C yüzüne bakan yarısında hem ilk hem ikinci yaprak diliminin bitişinde yer alan gözler korunmuştur (fig. 7). Kalp şeklinde işlenen bu gözlerde alt sınırı oluşturan yaprak dişi ile üst sınırı oluşturan yaprak dişi yaklaşık aynı hizada sonlandırılarak uç kısmı açık bırakılmıştır. Gözlerin etrafında, kenarların yükseltilmesi suretiyle oluşturulmuş, dolgun, yuvarlak yüzeyli bir çerçeve vardır. A-B köşesinde yer alan *akanthus* yaprağının B yüzünde kalan yarısında ikinci yaprak diliminin bitişinde yer alan gözün korunan alt yarısından hareketle yine bu cephede de gözlerin kalp biçimli şekillendirildiği anlaşılmaktadır (fig. 3).

Bloğun B-C köşesi (fig. 4) ile C-D köşesindeki *akanthus* yapraklarında (fig. 6), yaprak damarlarının her biri tabana kadar inmekte iken, üst yaprak diliminden gelen kanallar orta damar üzerinde son bulmuştur. Sadece B-C köşesindeki *akanthus* yaprağında, ikinci yaprak dilimi ile üst ucu oluşturan yaprak diliminden gelen kanallar U formulu işlenmiştir. Buna karşın D-A köşesi (fig. 8) ile A-B köşesinde yer alan *akanthus* yaprağında (fig. 2) tüm kanallar orta damara bağlanmıştır. V kesitli olan bu kanallar diğer köşelere nazaran daha yüzeysel, orta damar yüksek kabartma şeklindedir.

Bloğun dört köşesinde de üst yaprak diliminin uç kısmı kırıktır. Ancak *akanthus* yapraklarının S profil yaparak yükselmesi, üst ucu oluşturan uç yaprak diliminin dışa bükümlü şekillendirilmiş olduğunu düşündürmektedir.

Bloğun her bir cephesine yerleştirilen büyük boyutlu tek *akanthus* yaprakları üst sıra yaprak çelengini oluşturmaktadır (fig. 1, 3, 5, 7). Tabandan yaklaşık 3 cm içten itibaren köklenen bu *akanthus* yapraklarında, her bir yaprak dilimi dört dişli işlenmiş ve sivri uçlu bu yaprak dişlerinin yüzeyi V kesitli profillendirilmiştir. Bloğun üç cephesinde yaprakların orta damarını, her iki tarafta derince oyulmuş iki U formulu kanal sınırlandırmaktadır. Üst ucu oluşturan yaprak diliminden gelen kanallar orta damar üzerinde son bulmakta iken, orta yaprak diliminin derin kanalları tabana dek devam etmektedir. Alt yaprak diliminin bitişinde yer alan gözler kalp biçimli işlenmiş olup, gözlerin etrafında, kenarların yükseltilmesi suretiyle oluşturulmuş, dolgun, yuvarlak yüzeyli bir çerçeve vardır (fig. 3, 5, 7). İkinci yaprak diliminin bitişinde yer alan gözler bloğun dört cephesinde de tahrip olmuştur. Ancak gözlerin korunan alt kısımlarının biçimi, burada damla biçimli göz formunun işlendiğini göstermektedir. Kalp biçimli gözlerden yola çıkarak, bunların etrafında da dolgun, yuvarlak yüzeyli bir çerçeve oluşturulduğu düşünülebilir.

Bloğun A cephesine işlenen *akanthus* yaprağında tamamen klasistik etkiler görülmektedir (fig. 1). Diğer cephelerin aksine alt yaprak diliminin de işlendiği *akanthus* yaprağında, orta damar yüksek kabartma olarak verilmiş, V kesitli yaprak damarları oldukça yüzeysel şekillendirilmiş ve her biri orta damara yaslandırılmıştır. Yaprak dilimleri arasında oluşan gözler U formulu işlenmiş olup, gözlerin etrafında, kenarların yükseltilmesi suretiyle oluşturulmuş, dolgun, yuvarlak yüzeyli bir çerçeve vardır. Gözlerde, alt sınırı oluşturan yaprak dişi kısa işlenmiş iken, üst sınırı oluşturan yaprak dişi fazlaca uzundur ancak bunlar paralel devam etmekte bu nedenle birleşmemektedir.

Bloğun üst yüzeyinde 25 cm çapında, 5 cm derinliğinde, bir tarafı açık bırakılmış yuva vardır. Bu yuvanın ortasına ise bloğa çapraz yerleştirilmiş 6x6,5 cm ölçülerinde, 14,5 cm derinliğinde ikinci bir yuva açılmıştır (fig. 9). Üstteki yuvanın bir kenarında 13 cm uzunluğunda, 3,6 cm derinliğinde bir kanal yer almaktadır. V formulu olan kanal en üstte 4 cm genişliğe ulaşmaktadır. Bloğun üst yüzeyinde görülen bu düzenlemelerin tamamı ikinci kullanım evresine aittir.

Bloğun alt yüzeyinde 3x3,5 cm ölçülerinde iki dübel yuvası vardır (fig. 10). C yüzünün alt kıs-

mında yer alan dübel yuvasının bir tarafı kırık olup, derinliği 4,3 cm'dir. A yüzünün alt kısmına açılan dübel yuvasının içi harç ile dolu olduğundan derinliği ölçülememiştir. Bloğun alt yüzeyine işlenen *anathyrosis*'te oturma düzlemi belirlenmemiştir.

Kaide mi? Başlık mı?

Konya'da bulunan bezemeli blok Ç. Temple tarafından Konya ve çevresindeki Bizans taş eserlerinin ele alındığı tez çalışmasında paye başlığı olarak değerlendirilmiş ve MS V-VI. yüzyıla tarihlendirilmiştir². Ancak mimari blok üzerinde yer alan *akanthus* yapraklarının blok üzerine yerleştiriliş şekilleri, bloğun kullanım yeri ile ilgili soru işareti oluşturmaktadır. Çünkü normal *korinth* başlıklarında olması gereken *kaulis*, *heliks* ve volüt gibi neredeyse olmazsa olmaz bölümler yerine İkonium örneğinde sadece *akanthus* yaprakları görülmektedir. Bloğun üst kısmının büyük oranda tahrip olması nedeniyle *abakus* profilinin varlığı da net değildir. Bu nedenle mimari bloğun işlevi ile ilgili olasılıkları, biçim, bezeme şeması ve oran bakımından değerlendirmek gerekir.

Mimari bloğun kullanımı ile ilgili ilk olasılık bir başlık olabileceği yönündedir (fig. 11). Normal bir *korinth* başlığının dekoratif şeması iki temel bölümden oluşur. Bunlardan birincisi *kalathos*, ikincisi *abakus*'tur. *Kalathos*'un alt kısmı *akanthus* yaprak çelenkleriyle, üst kısmı ise *kaulis* sapı, *kaulis* düğümü, *heliks*'ler ve volütler ile bezenir. İkonium örneğinde bloğun üst kısmı fazlaca tahrip olduğundan, *abakus*, volüt, volüt yayı ve *heliks*'lerin varlığına dair her hangi bir iz tespit edilememiştir. Zaten üst sıra *akanthus* yaprak çelenğinin bloğun dört cephesinde de merkeze yerleştirilmiş olması nedeniyle *heliks*'lerin işlenebileceği bir alan da kalmamaktadır.

Bu durumda başlığın iki parçadan oluşabileceği akla gelmektedir. İki parçalı *korinth* başlıklarında, alt blok ile üst blok arasındaki bölünme, *kaulis* düğümünün bitiminden itibaren başlar, böylece neredeyse eşit yükseklikte iki blok elde edilir³. Bu nedenle alt ve üst sıra *akanthus* yaprak çelenkleri alt yarıda, *heliks*'ler, volüt yayı ve volütler ile *abakus* kısmı üst yarıda yer alır. İkonium örneğinde 57 cm yüksekliğindeki bloğun dıştan dışa, yani üst sıra *akanthus* yapraklarının orta damarından alınan genişliği 54 cm olmasına karşın, tabanda, *akanthus* yapraklarının köklendiği bölüme kadar olan genişliği (çap) 48 cm'dir. Başlığın iki parçadan oluştuğunu düşündüğümüzde, yaklaşık 114 cm yüksekliğe sahip, oldukça büyük boyutlu bir başlık elde edilir ki bunun da alt çapa oranı 1:2,38'dir. Tek parçadan oluşan *korinth* başlıklarında alt çap ile yükseklik arasındaki oran, Hellenistik Dönem yapılarından Belevi *Maussoleum*'u⁴ ile Lagina Hekate Tapınağı'nda ortalama 1:1,45'tir⁵. Ephesos'ta bulunan ve Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen *korinth* başlıklarının genelinde, alt çap ile yükseklik

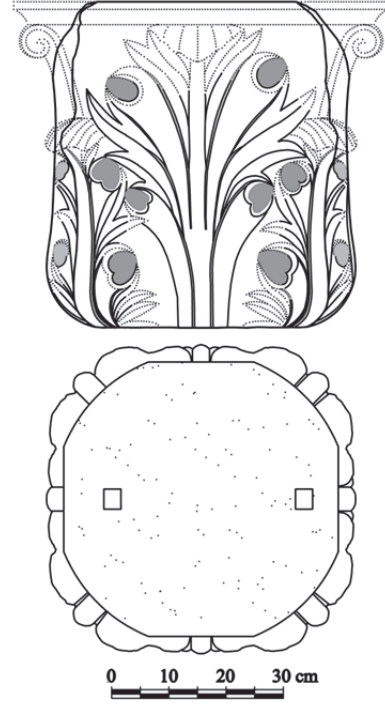

Fig. 11. Restitüsyon Önerisi (Başlık)

² Temple 2013, 137-138, 295 fig. 260.

³ Bernard 2012, 3-4 fig. 1, 4.

⁴ Praschniker – Theuer 1979, 24. Başlıkların alt çapı 74-79 cm, yükseklikleri ise 109-114 cm arasında değişmektedir.

⁵ Büyüközer 2006, 44-45.

arasındaki oran 1:1,1 ile 1:1,29 arasında değişmektedir⁶. Ephesos *Agora*'sı Kuzey *Stoa*'da uygulanan 1:1,42 oranı ile Arkadiane Kuzey *Stoa*'da uygulanan 1:1,44 oranı, Hellenistik geleneği yansıtmaktadır⁷. Pisidia Antiokheiası Augustus Tapınağı'nın *peristasis* sütun başlıklarında ise 1:1,1 oranı tespit edilmiştir⁸. İkonium örneğinde 57 cm yüksekliğindeki bloğun 48 cm olan alt genişliğine oranı yaklaşık 1:1,18'dir⁹. Tespit edilen bu oran, Konya'da bulunan *akanthus* bezemeli mimari bloğun başlık olarak da kullanılmış olabileceğini ve eğer öyleyse bunun tek bloktan oluştuğunu göstermektedir (fig. 11).

Bu durumda normal *korinth* başlığından farklı şekillendirilen İkonium örneğinin dekoratif şemasını irdelemek gerekir. İki sıra *akanthus* yaprak çelengine sahip paye, *anta* ya da plaster başlığı gibi köşeli işlenen başlıkların genelinde alt sıra *akanthus* yaprak çelengi kenarlara kadar getirilir, köşelerde ise bu yaprakların arkasından çıkan üst sıra *akanthus* yaprak çelengi yer alır. Bunun yanı sıra bu tip başlıkların tamamında köşeler belirgindir. Oysaki İkonium örneği, alt köşelerin genişçe dışbükey kavisli işlenmiş olması bakımından bu örneklerden ayrılmaktadır. İlk sıra *akanthus* yaprak çelenginin köşelere işlenmesi nedeniyle, bu yaprakların üst kısmında oluşan boşluklarda volütlerin yer aldığı düşünülebilir. Ankara Augustus-Roma Tapınağı'nın *anta* başlıklarında, *kaulis* sapı olmaksızın, doğrudan köşelere işlenen *akanthus* yapraklarının arkasından çıkan volütler, *korinth* başlıklarında bu tür uygulamaların varlığına işaret etmektedir¹⁰. Benzer uygulama Ankara Augustus-Roma Tapınağı'nın yakınlarında bulunmuş olan iki figürlü *anta* başlığında da görülmektedir¹¹. Klasik Dönem'den itibaren bilinen *kaulis* bölümü işlenmeyip, volüt yaylarının doğrudan *akanthus* yapraklarının arkasından çıkar şekilde betimlendiği *korinth* başlıkları Aleksandria ve yakın çevresinde Hellenistik Dönem'den itibaren oldukça yaygındır¹². İkonium örneğinde de volütlerin alt sıra *akanthus* yaprak çelenginin dışa bükümlü işlenen uç yaprak diliminin arkasından çıkarak, yukarıya doğru devam ettiği düşünülebilir. Bu durumda üst sıra *akanthus* yaprak çelenginde, ikinci yaprak diliminin uzun işlenen yaprak dişleri köşelere doğru uzatılarak, yukarıya doğru döndürülen uç kısımlarının volüt başlangıcına değin devam ettirilmiş olması gerekir. Ancak, yaprak dişlerinin bitiminden sonra kalan alan, burada yaklaşık 1,5-2 cm yay genişliğine sahip bir volüt olabileceğini göstermektedir (fig. 11). Bu da hem başlığın oranına göre oldukça incedir hem de gerek Aleksandria gerek Anadolu'da tespit edilen köşeli plaster/*anta* başlıklarında görülen genişçe işlenmiş volüt yaylarından oldukça farklıdır. Bu nedenle köşelere volütlerin işlenmemiş olma olasılığı yüksektir. Nitekim bloğun dört köşesinde de volüt yaylarının varlığına dair bir iz tespit edilememiştir.

Cephelere işlenen üst sıra *akanthus* yaprak çelenginin korunan kısımları, dışa bükümlü şekillendirilen uç yaprak dilimlerinin bloğun üst sınırına kadar devam ettiği izlenimi vermektedir. Çünkü ikinci yaprak diliminin bitişinde yer alan gözlerden sonra üç yaprak dişi gelmeli ve üçüncü yaprak dişinin bitiminden itibaren dışa bükümlü uç yaprak dilimi başlamalıdır. Bloğun üst kısmında tahrip

⁶ Alzinger 1974, 82-90.

⁷ Alzinger 1974, 87-88 fig. 116-117.

⁸ Taşlıalan 1993, 256 lev. 47a.

⁹ *korinth* başlıklarının oranları için bk. Vitr. *de. Arch.* IV. 1. 11-12.

¹⁰ Krencker – Schede 1936, 36-38 lev. 30e, 31d, 32a, 47c; von Mercklin 1962, 44 nr. 108, fig. 189-191; Rumscheid 1994, 6 lev. 4.1, 5.

¹¹ Krencker – Schede 1936, 36; von Mercklin 1962, 44-45 nr. 109, fig. 192-193; Rumscheid 1994, 93 lev. 5.6-7.

¹² Pensabene 1993, 109-120 lev. 26-29; McKenzie 2007, 86 fig. 125-133. Epidaurus Tholos'un *korinth* başlıklarında da *kaulis* sapı ve çanağı işlenmemiş olup, *heliks* ve volütler doğrudan *akanthus* yapraklarının arkasından çıkmaktadır.

olan alan ancak *akanthus* yapraklarının uç yaprak dilimleri için yeterlidir. Dolayısıyla *abakusu* işleyecek alan kalmamaktadır. Bloğun kırık olan üst kısmında bir *abakusun* var olduğu düşünülse bile, 4 cm yüksekliğindeki bu bölüm ile bloğun 57 cm olan toplam yüksekliği arasında 1:14,25 oranı ortaya çıkmaktadır. Bu oran, Lagina Hekate Tapınağı'nın başlıklarında 1:6 ile 1:8,5¹³, Ephesos'ta bulunan Augustus Dönemi *korinth* başlıklarında ise 1:7 ile 1:8,8 arasında değişen değerlere sahiptir¹⁴. Konya'da bulunan mimari blokta tespit edilen 1:14,25 oranı, dönemin *korinth* başlıklarına nazaran çok daha ince bir *abakus* değeri vermektedir (fig. 11). Bu da bloğun üst kısmına *abakusun* işlenmediğini düşündüren bir diğer veridir.

Konya'da bulunan *akanthus* bezemeli mimari blokta *heliks*, volüt ve *abakus* gibi bölümlerin olmaması, Anadolu'da sayıları az olmakla birlikte varlığını bildiğimiz, alt kısmının *akanthus* yaprak çelengi ile bezendiği taşıyıcıları akla getirmektedir. Literatüre "*akanthus*'lu sütun kaideleri" olarak giren bu tipin Aleksandria kökenli olduğu tespit edilmiştir¹⁵.

Akanthus'lu Sütun Kaidelerinin Gelişimi

Aleksandria'da bulunan en erken tarihli *akanthus*'lu kaide MÖ III. yüzyıla tarihlendirilmiş olup, *pseudo* sütunun alt kısmını oluşturmaktadır. Kaide profillerinden bağımsız çalışılan bu örnekte, aynı yüksekliğe sahip iki sıra *akanthus* yaprak çelengi işlenmiştir¹⁶. Rhodos'ta bulunan ve stilistik açıdan MÖ geç III-erken II. yüzyıla tarihlendirilen *akanthus*'lu kaide bağımsız sütunla birlikte kullanılmıştır¹⁷. Söz konusu bu kaidenin siyah Mısır bazaltından yapılmış olması nedeniyle Aleksandria'dan ithal edildiği düşünülmektedir. Aleksandria'daki ilk örnekte kaide profillerinden bağımsız çalışılan *akanthus*'lu kaide, Rhodos'taki örnekte *Attik* kaide ile birlikte işlenmiş olması bakımından farklıdır ancak yüzeyine aynı yüksekliğe sahip iki sıra *akanthus* yaprak çelengi işlenmiş olması bakımından da benzerdir. Rhodos'a ithal edilen bu kaide formu hemen akabinde Kos'ta çalışılmış olup, burada Anadolu'lu bir unsur olan *Attik-Ion* tipi kaide ile birlikte işlenmiş ve yuvarlak formulu bağımsız bir sütunda kullanılmıştır¹⁸.

Irak el-Emir'deki, MÖ 175 civarına tarihlenen Tobiaden Hyrkanos Sarayı'nın (El-Abd Kasrı) ikinci katında, girişin hemen üzerinde oluşturulan sütunlu galeride, yuvarlak formulu bağımsız sütunların yanı sıra, *pseudo* sütunlar ile plaster kaideleri de *akanthus*'ludur¹⁹. *Attik* kaide profillerine sahip bu sütunlarda, üst sıra *akanthus* yaprak çelengi *-korinth* başlıklarında olduğu gibi- daha yüksek işlenmiştir. Bu yönüyle MÖ II. yüzyılın 2. çeyreğine tarihlendirilen Stratonikeia *Gymnasi-*

¹³ Büyüközer 2006, 44-45.

¹⁴ Alzinger 1974, 82-90.

¹⁵ Naumann 1937, 45-53; Ward-Perkins 1948, 64 dn. 19; McKenzie 1990, 96-97; Rumscheid 1994, 141, 299; Schreiter 1996, 113-114. J. McKenzie bu tip kaidelerin, Luksor'daki Amon Tapınağı'nın papirüs formulu kaidelerinden esinlenilerek geleneksel Mısır sanatının etkisi ile geliştiğini belirtmektedir (McKenzie 1990, 96-97). P. Pensabene ise Delphi *akanthus*'lu sütun ile Cyrene Protomedes Sütünü'nu örnek göstererek bu tip kaidelerin orijinini Delphi'ye bağlamaktadır (Pensabene 1993, 121).

¹⁶ Naumann 1937, 46 fig. 34 (Geç Hellenistik); McKenzie 1990, 73 nr. 4, lev. 208d; Pensabene 1993, 488 nr. 779, lev. 87 (MÖ III. yüzyıl); Gans 1994, 438-439 (MÖ III. yüzyıl sonu); Schreiter 1996, 120 dn. 53, lev. 27a.

¹⁷ Rumscheid 1994, 141, 299, lev 172. 3; Schreiter 1996, 120 (MÖ geç III. yüzyıl-erken II. yüzyıl).

¹⁸ Rumscheid 1994, 141, 299 lev. 63. 2.

¹⁹ Schreiter 1996, 120 lev. 27f; McKenzie 2007, 95 fig. 155-157. J. McKenzie yapının inşasının yaklaşık MÖ 177/176 yıllarında başlamış olabileceğini ancak bu tarihin MÖ 210/209 yıllarına kadar erkene çekilebileceğini düşünmektedir (McKenzie 2007, 95 dn. 43). C. Schreiter ise MÖ 175 yılını *terminus ante quem* olarak kabul etmektedir (Schreiter 1996, 120).

umu kaideleri ile benzerdir²⁰. Ancak Stratonikeia kaideleri sadece *torus* profilinden oluşması bakımından Aleksandria örneklerinden ayrılmaktadır. Söz konusu her iki yapıda da *korinth* başlıklı taşıyıcıların kullanılmış olması, iki yapı arasındaki bir diğer benzerliktir.

Aleksandria'da bulunan ve MÖ geç II. yüzyıla tarihlenen dört örnekten ikisi *pseudo* sütun²¹, ikisi ise plastere bağlı bir yarım ile bir çeyrek sütundan oluşmaktadır²². Kaide profilleri ile birlikte çalışılan bu örnekler, aynı hizada sonlanan çift sıra *akanthus* yaprak çelengine sahiptir. Yine Aleksandria örnekleri içerisinde değerlendirilen bir *pseudo* sütun kaidesi²³ ile yuvarlak formu, bağımsız bir sütuna ait kaidede²⁴ *akanthus* yaprakları ile kamış yaprakları belirli bir düzen içerisinde dizilmiştir. Aynı hizada sonlanan yapraklar erken örneklerle nazaran sert, kenar konturları ise hareketsizdir. Bu stil özelliklerinden dolayı kaideler MÖ I. yüzyıl içerisinde değerlendirilmiştir²⁵.

Libya'daki Ptolemais antik kentinin Sütunlu Sarayı'nda, Aleksandria'nın Geç Hellenistik mimarisi etkisi altında şekillendirilmiş *akanthus*'lu sütun kaideleri vardır²⁶. *Attik* kaide ile birlikte çalışılan bu örneklerde sütun alt kısmı, yüksekçe işlenmiş *akanthus* yaprakları ve aralara yerleştirilmiş kamış yaprakları ile bezelidir.

Aleksandria'daki Kôm el-Chugafa *Nekropolis*'inde 13 adet *akanthus*'lu kaide bulunmuştur. Geç Hellenistik Dönem stil özelliklerine sahip bu kaidelerden biri plasterin²⁷, geri kalanları ise bağımsız sütunların²⁸ alt kısmını süslemektedir. *Attik* ve *Attik-Ion* kaide profillerine sahip bu örneklerin boyutları bunların ev ya da anıt mezar gibi sivil mimariye ait yapılarda kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir²⁹. Köşeli işlenen plaster kaidesinin her iki köşesine birer, cepheye ise tek *akanthus* yaprağı işlenmiş, bu yapraklar aynı hizada sonlandırılmıştır.

Suriye Bölgesi'nde, Geç Hellenistik Dönem'de ortaya çıkan bezemeli kaide formu biçimi bakımından Aleksandria örneklerinden ayrılmaktadır. Altta genellikle *Attik* kaide profilleriyle başlayan bu kaidelerin üst kısmı ters çan formundan oluşmaktadır³⁰. Bu form bölgede Akhaimenid mimarisi ile Hellen mimarisinin harmanlanması sonucu oluşmuştur. Kaidelerin ters çan şeklindeki kısmına ise detaylandırılmamış kamış yaprağı benzeri motifler yine ters işlenmiştir. Aleksandria örneklerinin aksine Suriye Bölgesi'nde tespit edilen az sayıdaki kaideler tapınaklarda kullanılmıştır.

Aleksandria tipi kaidelerin Roma coğrafyasının batısına taşınması Geç Cumhuriyet Dönemi'ne

²⁰ Rumscheid 1994, 141; Schreiter 1996, 121-122, 124, 131 lev. 27c; Mert 2008, 176-177 fig. 78. Arkeolojik ve epigrafik buluntulara göre gymnasiumun MÖ II. yüzyılın 2. çeyreğinde inşa edildiği ve Roma Dönemi'nin farklı evrelerinde en az iki kez tamirat geçirdiği ve bu evrelerde bazı bölümlerinin yenilediği kabul edilmektedir (Mert 2008, 16, 156-166; Söğüt 2010, 265). F. Rumscheid ise yapıyı stilistik açıdan MÖ II. yüzyılın son çeyreği ile MÖ I. yüzyılın ilk çeyreği arasına tarihlendirmiştir (Rumscheid 1994, 139-141).

²¹ McKenzie 1990, 73, nr. 1-2, lev. 208a-b (MÖ II. yüzyıl); Pensabene 1993, 488-489 nr. 780-781, lev. 87 (MÖ II-I. yüzyıl); Schreiter 1996, 121.

²² Pensabene 1993, 489 nr. 782-783, lev. 87 (MÖ I. yüzyıl); Schreiter 1996, 121.

²³ McKenzie 1990, 73 nr. 3, lev. 208c; Pensabene 1993, 489 nr. 784, lev. 87; Schreiter 1996, 122.

²⁴ McKenzie 1990, 73 nr. 5, lev. 208e; Pensabene 1993, 489 nr. 785, lev. 87 (MÖ II-I. yüzyıl); Schreiter 1996, 122.

²⁵ Schreiter 1996, 122.

²⁶ Lauter 1971, 158 fig. 2 (MÖ I. yüzyıl ortası); Schreiter 1996, 122-123 lev. 27b.

²⁷ McKenzie 1990, 73 nr. 7, lev. 209a; Pensabene 1993, 491 nr. 789, lev. 87 (MÖ I. yüzyılın 2. yarısı-MS I. yüzyılın ilk yarısı); Schreiter 1996, 123 lev. 27d-e.

²⁸ Pensabene 1993, 490-491 nr. 787-788, lev. 87; Schreiter 1996, 123 lev. 28.

²⁹ Schreiter 1996, 124.

³⁰ Schreiter 1996, 124-126 lev. 29a-c.

rastlar. MÖ I. yüzyılın 3. çeyreğine tarihlendirilen Nocera Umbra kaidesi ile Aquileia'da bulunan iki kaide, İtalya'daki en erken örnekler olarak kabul edilmektedir³¹. *Attik-Ion* tipi kaide profillerine sahip Aquileia kaidelerinin *plinthe*'si çokgen işlenmiş olması bakımından farklıdır. Nocera Umbra örneği ise *Attik* kaideye sahiptir. Roma'nın yaklaşık 70 km kuzeydoğusunda yer alan Rieti'de, Augustus Dönemi'ne tarihlenen *akanthus*'lu sütun kaidesi bulunmuştur³². Nimes Quellbezirk³³ ile Nimes Rue de l'Aspic³⁴ Augustus Dönemi'nde *akanthus*'lu kaidelerin kullanıldığı yapılardandır. Sözü edilen bu iki örnek de *akanthus* yaprak çelenginin alt kısmındaki kaide profillerinin yüzeyinin bezeli olması bakımından Aleksandria örneklerinden ayrılmaktadır. MS I. yüzyıl sonuna tarihlenen Venüs-Genetrikis Tapınağı'nda da *akanthus*'lu kaide vardır³⁵. Roma coğrafyasında *akanthus*'lu kaidelerin en yaygın kullanıldığı bir diğer yer ise Roma resim sanatıdır. Pompei duvar resimlerinin II. stilinde yaygınlaşan mimari yapı betimlerine bağlı olarak, yapıların ön cephesinde *akanthus*'lu kaidelere sahip sütunlar resmedilmiştir³⁶.

Augustus Dönemi'nde Anadolu'dan şimdilik bilinen iki *akanthus*'lu kaide örneği vardır ve bunların ikisi de Mylasa'dandır. MÖ 12-2 yıllarına tarihlenen Augustus-Roma Tapınağı'nın gravür çizimlerinde, Küçük Asya-*Ion* tipi kaidelerin devamına *akanthus* yaprakları işlenmiştir³⁷. Bilinen örneklerden farklı olarak *akanthus*'lu kaideler bu tapınakta kompozit başlıklı taşıyıcılar ile birlikte kullanılmıştır. Bunun yanı sıra Küçük Asya-*Ion* tipi kaide profilleriyle kombine edilmesi de bir ilktir³⁸. Mylasa'da 1998 yılında kanalizasyon çalışmaları sırasında Ulu Camii'nin doğusunda bulunan ve şimdi müze bahçesinde sergilenen kaide, Stratonikeia *Gymnasium*'unda olduğu gibi *torus* profili ile birlikte çalışılmıştır³⁹. Ölçüleri bakımından Augustus-Roma Tapınağı'nın kaidelerinden ayrılan bu örnek, Mylasa'da *akanthus* kaideli ikinci bir yapının varlığına işaret etmektedir. Kaidenin yüzeyine işlenen *akanthus* yaprakları Augustus Dönemi stil özelliklerine sahiptir.

MS I. yüzyıldan az sayıdaki örneğe karşın, *akanthus*'lu sütun kaideleri MS II. yüzyılda Doğu Roma coğrafyasında, özellikle Anadolu'da yaygın bir kullanıma sahiptir. Suriye'de Apamea Forumu Kuzey *Propylon*'u⁴⁰; Ürdün'de Gerasa Hadrianus Takı ve Güney *Propylon*'u⁴¹; Aleksandria'da Kôm el-Dikka *Odeion*'unda⁴² görülen *akanthus*'lu sütun kaideleri Kuzey Afrika'da sadece Tripolis Marcus Aurelius Takı⁴³, Leptis Magna *Nymphaeum*'u⁴⁴ ile Bazilika'sı⁴⁵ ve Lambaesis'te⁴⁶ tespit

³¹ Schreiter 1996, 128-129 lev. 29d-e.

³² Reggiani Massarini 1990, 55 nr. 68, lev. 23.

³³ Schreiter 1996, 130 lev. 30a.

³⁴ Schreiter 1996, 129 dn. 123, lev. 29f.

³⁵ Schreiter 1996, 130 lev. 30c.

³⁶ McKenzie 1990, 126; Schreiter 1996, 129-130 dn. 124; Rumscheid 2004, 158 dn. 69; McKenzie 2007, 96-112 fig. 162.

³⁷ Schreiter 1996, 126-127; Pohl 2002, 114; Rumscheid 2004, 157-160 fig. 13, 16.

³⁸ Gravür betimlemesi haricinde, bu örnek ile ilgili herhangi bir mimari eleman tespit edilememiştir.

³⁹ Rumscheid 2004, 158-160 fig. 23.

⁴⁰ Balty – Balty 1977, 127; Balty 1981, 68-70.

⁴¹ Naumann 1937, 48 fig. 47; Detweiler 1938, 151-152; Balty – Balty 1977, 126.

⁴² McKenzie 1990, 73 nr. 8, lev. 209b (MS II. yüzyıl sonu-III. yüzyıl başı); Pensabene 1993, 493 nr. 799, lev. 88 (MS III. yüzyılın 2. yarısı-IV. yüzyılın ilk yarısı); Schreiter 1996, 135 lev. 31e.

⁴³ Naumann 1937, 48-49 fig. 48; Ward-Perkins 1948, 64 dn. 16; Schreiter 1996, 133-134 dn. 152.

⁴⁴ Ward-Perkins 1948, 64; Letzner 1990, 401-402 lev. 95. 2; Schreiter 1996, 136-137 lev. 30e.

⁴⁵ Ward-Perkins 1948, 64 fig. 8; Schreiter 1996, 139 lev. 30f.

⁴⁶ Schreiter 1996, 131 lev. 31c.

edilmiştir. Buna karşın Anadolu'da MÖ III. yüzyılda Rhodos ve Kos'ta⁴⁷, MÖ II. yüzyılda Stratonikeia Gymnasion'unda⁴⁸ görülmeye başlanan *akanthus*'lu kaideler, Hadrianus Dönemi'nden Severuslar Dönemi sonlarına kadar sıkça tercih edilmiştir. Anadolu'da Kyzikos Hadrianus Tapınağı⁴⁹ ile yeniden canlanan bu gelenek akabinde Selge Kemerli Yapı ile *Nymphaeum*'u⁵⁰, Patara Tiyatrosu⁵¹, Aphrodisias *Bouleuterion*'u⁵², Sardeis Hamam-Gymnasium Kompleksi⁵³, Ksanthos Tiyatrosu⁵⁴ ve Laodikeia örneğiyle⁵⁵ devam etmiştir. Miletos Flaviuslar *Nymphaeumu*'nun MS III. yüzyıl başlarında inşa edilen üçüncü katında köşeli plaster kaidelerine *akanthus* yaprakları işlenmiştir⁵⁶. Diğer kaidelerden farklı olarak bunların alt kısmında kaide profilleri yer almamaktadır. Miletos *Agora* Kapısı'nın üst katında görülen kaideler ise altta *akanthus* yaprakları, üstte *Attik* kaide profillerinden oluşması bakımından farklıdır⁵⁷.

İkonium Kaidesinin Değerlendirmesi

Akanthus'lu sütun kaideleri ile İkonium örneğini karşılaştırdığımızda üç noktada farklılıklar olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki, *akanthus*'lu sütun kaidelerinin, Anadolu'da bilinen örneklerinin neredeyse tamamında kaide profilleri ile beraber çalışılmış olmalarıdır. Stratonikeia *Gymnasiumu* ile Milas Müzesi'nde bulunan örnekte sadece *torus* profili ile birlikte çalışılan bu tip kaideler Rhodos örneği, Kyzikos Hadrianus Tapınağı, Selge Kemerli Yapı ve *Nymphaeum*'da *Attik* kaide; Aphrodisias *Bouleuterionu*, Laodikeia⁵⁸, Ksanthos Tiyatrosu, Patara Tiyatrosu, Sardeis Hamam-Gymnasium Kompleksi ve Kos Kalesi'nde *Attik-Ion* kaideye sahiptir. Mylasa Augustus-Roma Tapınağı'nın gravür çizimlerinde görülen Küçük Asya-*Ion* tipi kaide şimdilik tektir⁵⁹. İkonium örneğinde bloğun alt yüzeyi sağlam olup, kaideden bağımsız çalışıldığı görülmektedir. Anadolu'da pek yaygın olmamasına karşın bu tip kaidelerin çıkış yeri olarak kabul edilen Aleksandria'da bulunan ve MÖ III. yüzyıla tarihlenen *pseudo* sütunun alt kısmı kaide profillerinden bağımsız çalışılmıştır⁶⁰. Miletos Flaviuslar *Nymphaeum*'unun MS III. yüzyıl başlarında inşa edilen üçüncü katında kullanılan köşeli plaster kaidelerinin ise alt kısmında kaide profili kullanılmamıştır⁶¹. Leptis Magna Bazilikası'ndaki Severuslar Dönemi *akanthus*'lu kaidede ise *Attik-Ion* kaide ile *akanthus*'lu sütun alt kısmı iki ayrı bloktan oluşmaktadır⁶². Dolayısıyla İkonium örneğinin kaide profillerine sahip olmaması genel uygulama-

⁴⁷ Rumscheid 1994, 141, 299 lev. 172. 3, lev. 63. 2; Schreiter 1996, 120.

⁴⁸ Rumscheid 1994, 141; Schreiter 1996, 121-122, 124, 131 lev. 27c; Mert 2008, 176-177 fig. 78. Yapının tarihi için bk. Mert 2008, 16, 156-166; Söğüt 2010, 265 (MÖ II. yüzyılın 2. Çeyreği); Rumscheid 1994, 139-141 (MÖ II. yüzyılın son çeyreği-MÖ I. yüzyılın ilk çeyreği).

⁴⁹ Barattolo 1995, 85-89 lev. 29-30.

⁵⁰ Machatschek – Schwarz 1981, 70 fig. 38; 66-67 fig. 33; Alp 2008, 34 fig. 24.

⁵¹ Piesker – Ganzert 2012, 180-181 fig. 187.

⁵² Schreiter 1996, 134 lev. 31d; Bier 2008, 154 fig. 13.

⁵³ Schreiter 1996, 137 lev. 31f. Tarihi için bk. Yegül 1986, 170; Strocka 1981, 22.

⁵⁴ Schreiter 1996, 134, 30d; Cavalier 2005, 48 fig. 16.

⁵⁵ Kuzey Tiyatro'ya ulaşan ara sokaklardan birinde bulunan kaide için bk. Şimşek 2013, 451 fig. 630.

⁵⁶ Strocka 1981, 10; Köster 2004, 70 lev. 34.2-3.

⁵⁷ Strocka 1981, 8 fig. 2; Köster 2004, 128-129 lev. 89.4.

⁵⁸ Şimşek 2013, 451 fig. 630.

⁵⁹ Rumscheid 2004, 157-160 fig. 13, 16.

⁶⁰ Naumann 1937, 46 fig. 34; McKenzie 1990, 73 nr. 4, lev. 208d; Pensabene 1993, 488 nr. 779, lev. 87; Gans 1994, 438-439; Schreiter 1996, 120 dn. 53, lev. 27a.

⁶¹ Strocka 1981, 10; Köster 2004, 70 dn. 472, lev. 34.2-3.

⁶² Ward-Perkins 1948, 64 fig. 8; Schreiter 1996, 139 lev. 30f.

maların dışında olsa da antik dönemde bilinmektedir.

İkinci farklılık ise taşıyıcı formunda karşımıza çıkmaktadır. *Akanthus*'lu sütun kaidelerinin çoğunluğu bağımsız sütunlar ile birlikte kullanılmıştır. Bunun Anadolu'daki iki istisnai örneğinden biri olan Kyzikos Hadrianus Tapınağı'nın iç kısmında kullanılan kaideler yarım sütunlu payelere⁶³, Miletos Flaviuslar *Nymphaeum*'unun üçüncü katında kullanılan kaideler ise plasterlere aittir⁶⁴. Buna karşın Aleksandria ve yakın çevresinde *pseudo* sütun ile plaster kaidesi oldukça yaygındır⁶⁵. Henüz dörtgen bir payenin alt kısmını sınırlandıran *akanthus*'lu kaide örneği bilinmemesine karşın, Kyzikos, Miletos ve Aleksandria'da görülen farklı uygulamalar, bu tip kaidelerin bağımsız sütunlar ile sınırlı olmadığını göstergesidir. Bununla birlikte *akanthus*'lu kaidelerin köşeli forma sahip taşıyıcılarla kullanılması MÖ II. yüzyıl başlarından itibaren bilinmektedir. İlk kez Irak el-Emir'deki, MÖ 175 yılından sonraya tarihlenen Tobiaden Hyrkanos Sarayı'nda (El-Abd Kasrı) görülen plaster kaideleri galerinin köşelerine yerleştirilmiş olup, her biri *anta* gibi dörtgen bir forma sahiptir⁶⁶. Benzer bir örnek Aleksandria'da bulunan ve MÖ geç II. yüzyıla tarihlendirilen plastere bağlı bir yarım ile bir çeyrek sütundan oluşan kaidelerdir⁶⁷. Aleksandria'daki Kôm el-Chugafa *Nekropolü*'nde bulunan Geç Hellenistik Dönem plaster kaidesi hem biçimi hem de bezeme şeması bakımından Ikonium kaidesi ile karşılaştırılabilir⁶⁸. Bu örnekler, köşeli forma sahip *akanthus*'lu kaidelerin MÖ II. yüzyılın başlarından itibaren Aleksandria'da bulunduğunu, Ikonium'da faaliyet gösteren mimar/mimarların ise bu formu alarak ilk kez bağımsız bir payeye uyguladıklarını göstermektedir.

Akanthus'lu sütun kaideleri ile Ikonium kaidesi arasında görülen üçüncü fark ise alt ve üst sıra *akanthus* yaprak çelenginin farklı yüksekliklere sahip olmasıdır. Bilinen örnekler göz önünde bulundurulduğunda, kaidelerin bir kısmının aynı yüksekliğe sahip çift sıra *akanthus* yaprak çelengiyle, bir kısmının ise aralara kamış yaprağı işlenmiş tek sıra *akanthus* yaprak çelengiyle bezendiği görülmektedir. Az sayıdaki örnekte *akanthus* yaprakları, *korinth* başlıklarında olduğu gibi çift sıra işlenmiştir. Bu tip kaidelerin bilinen en erken örnekleri MÖ 175 yılından sonraya tarihlenen Irak El-Emir⁶⁹ ile MÖ II. yüzyılın 2. çeyreğine tarihlenen Stratonikeia *Gymnasium*'udur⁷⁰. MS 130-147 yıllarına tarihlenen Patara Tiyatrosu⁷¹ ile MS 211/212 yıllarına tarihlenen Sardis Hamam-*Gymnasium* Kompleksi'nde⁷² de üst sıra *akanthus* yaprak çelengi daha yüksek işlenmiştir. Ikonium kaidesinde tüm köşelere işlenen alt sıra *akanthus* yaprak çelenginin alçak, üst sıra *akanthus* yaprak çelenginin yüksek işlenmiş olması Hellenistik Dönem'den itibaren bilinen bir uygulamanın yansımasıdır. Burada alt sıra *akanthus* yaprakları 37,5 cm yükseldikten sonra uç yaprak dilimleri dışa bükümlü sonlanmaktadır. Cephelere işlenen büyük boyutlu tek *akanthus* yapraklarının tamamında uç yaprak dilimleri kırıktır ancak mevcut izler bu yaprakların bloğun en üst sınırına kadar devam ettiği yönündedir. Bu durumda alt sıra *akanthus* yaprak çelenginin arkasında kalan zemin -Stratonikeia ör-

⁶³ Barattolo 1995, 85-89 lev. 29-30.

⁶⁴ Köster 2004, 70 lev. 34.2-3.

⁶⁵ McKenzie 1990, 73 nr. 1-4, 7, lev. 209a; Pensabene 1993, 488-489 nr. 780-784, 789, lev. 87; Schreiter 1996, 123 lev. 27a, d-f.

⁶⁶ Schreiter 1996, 120 lev. 27f; McKenzie 2007, 95 fig. 155-157.

⁶⁷ Pensabene 1993, 489 nr. 782-783 lev. 87; Schreiter 1996, 121.

⁶⁸ McKenzie 1990, 73 nr. 7, lev. 209a; Pensabene 1993, 491 nr. 789, lev. 87; Schreiter 1996, 123 lev. 27d-e.

⁶⁹ Schreiter 1996, 120 lev. 27f; McKenzie 2007, 95 fig. 155-157.

⁷⁰ Rumscheid 1994, 141; Schreiter 1996, 121-122, 124, 131 lev. 27c; Mert 2008, 176-177 fig. 78.

⁷¹ Piesker – Ganzert 2012, 180-181 fig. 187.

⁷² Schreiter 1996, 137 lev. 31f.

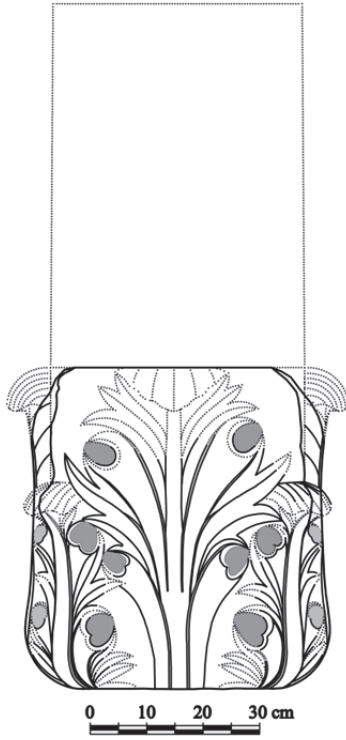

Fig. 12. Restitüsyon Önerisi (Kaide)

neğinde olduğu gibi- paye kısmının başlangıcı olmalıdır (fig. 12).

Yukarıda sözü edilen tüm veriler değerlendirildiğinde, İkonium kaidesinin kullanım şekli ile ilgili iki olasılık gündeme gelmektedir: Bunlardan ilki, İkonium örneğinin doğrudan *stylobat* yüzeyine yerleştirilmiş olabileceğidir ki *akanthus* yapraklarının köklendiği bölüm ile bloğun biçimi bu olasılığın en güçlü nedenleridir (fig. 12). İkinci olasılık ise kaide profillerine sahip altlık ile payenin alt kısmını oluşturan bu *akanthus*'lu bölümün iki ayrı bloktan oluştuğudur. İlk ortaya çıktığı andan itibaren *Attik* kaide ile birlikte kullanılan bu örnekler, devam eden süreçte hem *Attik* hem *Attik - Ion* tipi kaide profilleriyle birleştirilmiştir⁷³. Bu nedenle Konya'da bulunan *akanthus* bezemeli paye alt kısmının *Attik* ya da *Attik-Ion* tipi kaidenin üstüne yerleştirildiği de düşünülebilir.

Konya'da bulunan mimari blokta her bir cepheye büyük boyutlu tek *akanthus* yaprağının işlenmiş olması Aleksandria'daki Kôm el-Chugafa *Nekropolis*'inde bulunan plaster kaidesi⁷⁴, Aphrodisias *Bouleuterion*'u kaidesi⁷⁵ ve Miletos Flaviuslar *Nymphaeum*'unun MS III. yüzyıl başlarında inşa edilen üçüncü katında kullanılan plaster kaideleri ile benzerdir⁷⁶. Ancak İkonium örneği paye kaidesi olarak kullanılmış olmasının yanı sıra hem biçimi hem de dekoratif şeması bakımından şimdilik ilk olma özelliğine sahiptir.

Stil ve Tarihlendirme

Payenin alt kısmını oluşturan *akanthus* bezemeli mimari bloğun tarihi ile ilgili en önemli verilerin elde edildiği bölüm, *akanthus* yapraklarının stil özellikleridir⁷⁷. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda Anadolu'daki Hellenistik Dönem'e tarihlenen *korinth* başlıklarının *akanthus* yapraklarında, gözler arasındaki yaprak dilimlerinin üç dişli olduğu, Augustus Dönemi ile birlikte bu sayının arttığı tespit edilmiştir⁷⁸. Ancak, Belevi *Maussoleum*'unun başlıklarının bir kısmında gözler arasına üç⁷⁹, bir kısmında ise beş yaprak dişli⁸⁰ işlenmiş olması, bu konuda istisnaların olduğunu göstermektedir. İko-

⁷³ Farklı kaide profillerine sahip tek örnek Mylasa Augustus-Roma Tapınağı'nın gravür çizimlerinde görülen Küçük Asya-*Ion* tipi kaidedir (Bk. Rumscheid 2004, 157-160 fig. 13, 16). Ayrıca *Attik* ve *Attik-Ion* tipi kaidelerin Anadolu yapılarındaki kullanımı ile ilgili bk. Schädler 1991, 91-110.

⁷⁴ McKenzie 1990, 73 nr. 7, lev. 209a; Pensabene 1993, 491 nr. 789, lev. 87; Schreiter 1996, 123 lev. 27d-e.

⁷⁵ Schreiter 1996, 134 lev. 31d; Bier 2008, 154 fig. 13.

⁷⁶ Strocka 1981, 10; Köster 2004, 70 lev. 34.2-3.

⁷⁷ Ç. Temple tarafından yapılan doktora tez çalışmasında paye başlığı olarak değerlendirilen İkonium kaidesi, teknik, motif ve üslup bakımından MS V-VI. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bk. Temple 2013, 137-138, 295 fig. 260.

⁷⁸ Y. Boysal, Anadolu'daki Hellenistik Dönem başlıklarında gözler arasına üç dişin işlendiğini, Roma Dönemi başlıklarında ise bu sayının beşe çıktığını dile getirmiştir (Boysal 1957, 130-132). W. Alzinger, Ephesos örneklerini değerlendirdiği çalışmasında Augustus Dönemi ile birlikte gözler arasına dört-beş dişin işlendiğini tespit etmiştir (Alzinger 1974, 129 dn. 488).

⁷⁹ Praschniker – Theuer 1979, 24 fig. 19-21; Hoepfner 1993, 122-123 fig. 15-16.

⁸⁰ Belevi'de yapılan çalışmalarda bulunan ve bugün kazı alanında korunan bir başlık ile Efes Müzesi'nde sergilenen başlığın *akanthus* yapraklarında gözler arasına beş yaprak dişli işlenmiştir.

nium örneğinde alt sıra *akanthus* yaprak çelenginde her bir yaprak dilimi iki-üç dişli, merkeze yerleştirilen üst sıra *akanthus* yaprak çelenginde ise yaprak dilimleri dört dişlidir⁸¹. *Akanthus* yapraklarında gözler arasındaki yaprak dilimlerinin iki dişli işlenmesi pek yaygın değildir. Burada görülen uygulamanın yerellikle bağlantılı olduğu kabul edilebilir.

Bloğun A cephesine işlenen *akanthus* yaprağı (fig. 1) ile D-A köşesi (fig. 8) ve A-B köşesinde (fig. 2) yer alan *akanthus* yapraklarında yuvarlak kesitli orta damarın yüksek kabartma olarak işlenmesi, yaprak damarlarını oluşturan kanalların yüzeysel verilmesi ve yaprak dilimleri arasındaki gözlerin bağlandığı lobların etli işlenmesi gibi özellikler Klasik-Hellenistik Dönem *korinth* başlıklarında karşımıza çıkmaktadır. Bu cephede *akanthus* yapraklarının yüzeysel işlenmiş olması da yine klasik etki yaratma gayreti ya da Anadolu'da Roma etkisinin az olduğu yerlerde görülen Augustus Dönemi yüzeyselliğinin yansıması olmalıdır. Buna karşın blok, A yüzüne işlenen *akanthus* yaprağında, yaprak dilimleri arasında oluşan gözlerin U formu işlenmiş olması bakımından, C formu gözlerle sahip Klasik ve Hellenistik Dönem örneklerinden ayrılmaktadır (fig. 1).

Bloğun A yüzündeki *akanthus* yaprağında görülen U formu gözler, Geç Hellenistik Dönem'den Augustus Dönemi'ne geçiş evresinde karşımıza çıkmaktadır. Bu gelişim sürecinin en iyi izlendiği yapı olan Aphrodisias Aphrodite Tapınağı'nın *Ion* başlıklarının yastık kısmına işlenen *akanthus* yapraklarında gözler farklı biçimlerde şekillendirilmiştir. Başlıkların bir kısmı C formu gözlerle sahip iken, bir kısmında gözlerin uzayıp U formuna dönüştüğü, bir kısmında ise alt ve üst sınırı oluşturan yaprak dişlerinin kapanarak, damla formunu oluşturduğu görülmektedir⁸². Damla formu gözün Anadolu'da Erken Augustus Dönemi ile birlikte görülmeye başladığı bilinmektedir⁸³. Bunun bir önceki evresi olan U formu göz, MÖ 50 yılına tarihlenen Eleusis Appius Claudius Pulcher *Propylon*'unun figürlü sütun başlıklarında⁸⁴ ve MÖ 40-MS 14 yıllarına tarihlenen Mylasa Menandros Anıt Sütunu'na ait *korinth* başlığında⁸⁵ karşımıza çıkmaktadır. U formu gözler Lagina Hekate Tapınağı'nda görülmeye başlanan ve "∞ formu göz" olarak tanımlayabileceğimiz, yana yana iki matkap yuvasıyla oluşturulan göz formunun devamı olarak kabul edilebilir⁸⁶. Çünkü Mylasa Menandros Anıt Sütunu'na ait *korinth* başlığı ile Pisidia Antiokheia'sı Augustus Tapınağı'nın *cella* duvarı üzerine gelen frizlerde, merkeze yerleştirilen bloğa işlenen *akanthus* çanak yapraklarında gözler, yan yana iki matkap oyuğu ile açılmış ve uç

⁸¹ Benzer şekilde Yalvaç Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen 1832 envanter numaralı *anta* başlığının bir cephesinde, alt sıra *akanthus* yapraklarının gözleri arasına üç yaprak dişi işlenmiş iken, diğer cephesinde dört yaprak dişi vardır.

⁸² Theodorescu 1990, 61 fig. 6; Rumscheid 1994, lev. 8.7-9.1. Tapınağın *akroter*'inde ise damla form uygulanmış olup, yaprak lobu üzerinden göze ulaşan kanal yüzeysel bir çizgi olarak verilmiştir (Rumscheid 1994, lev. 10.5). Bunun yanı sıra gözler arasına dört yaprak dişi işlenmiş olması da bir yeniliktir. Son yıllarda yapıda bulunan yazıtların yeniden değerlendirilmesi sonucu, tapınağın inşaatının Üçlü Yönetim Dönemi'nde başladığı ve Augustus Dönemi'nin ikinci yarısına kadar devam ettiği önerilmiştir (Reynolds 1990, 37-39). *Akanthus* yapraklarında görülen stil gelişimi de bu tarihi desteklemektedir.

⁸³ MÖ I. yüzyılın üçüncü çeyreği içine tarihlenen Ephesos Oktogon'un başlıkları bu tip gözlerin görülmeye başladığı en erken tarihli yapı olarak kabul edilmektedir. Bk. Alzinger 1974, 84-85, 126-127, 129 fig. 109; Söğüt 2005, 352. Tarihi için bk. Weigand 1914, 52; Alzinger 1974, 42; İdil 1984, 5; Thür 1990, 43-56.

⁸⁴ Hörmann 1932, lev. 14.1, 47, 48a, 49; Heilmeyer 1970, 54; Rumscheid 1994, 56-57 lev. 195.3. Söz konusu yapının başlıklarında U biçimli gözler, etrafında yer alan ince ip şeklindeki çerçeve bakımından da Ikonium örneği ile benzerdir.

⁸⁵ Boysal 1957, 130-131 lev. 17; Rumscheid 1994, 32-33 lev. 109. 2.

⁸⁶ Schober 1933, 18-19 fig. 7-8; Boysal 1957, 128 lev. 16c-d; Boysal 1994, 322-323 lev. 82, fig. 6a-b; Rumscheid 1994, 132-133 lev. 69.1-2; Tırpan *et al.* 2012, 186-187 fig. 4.

kısmı açık bırakılarak derin U formlu göz elde edilmiştir⁸⁷.

Bloğun B, C ve D yüzü (fig. 3, 5, 7) ile B-C köşesi (fig. 4) ve C-D köşesine (fig. 6) işlenen *akanthus* yapraklarının derin bir şekilde biçimlendirilmesi ve yaprak damarlarını oluşturan kanalların bir kısmının derin matkap oyuğu şeklinde verilmesi, özellikle B-C köşesi ve C-D köşesine işlenen *akanthus* yapraklarının genişlemesi, kaidede Roma Dönemi etkilerinin görülmeye başladığına işaret etmektedir. Bunun yanı sıra *akanthus* yapraklarının sertleşmesi, özellikle uç kısımlarının keskinleşmesi de yine *korinth* başlıklarında Augustus Dönemi'nden itibaren görülen bir özelliktir⁸⁸.

Bloğun tüm köşelerinde yer alan alt sıra *akanthus* yapraklarında, yaprak dilimleri arasında oluşan gözler kalp biçimlidir. B, C ve D yüzüne işlenen üst sıra *akanthus* yapraklarında, ilk gözler kalp biçimli olmasına karşın, ikinci yaprak diliminin bitişinde yer alan gözler damla biçimli şekillendirilmiş olmalıdır (fig. 3, 5, 7). Kalp biçimli gözlerin tamamında alt yaprak dişi ile üst yaprak dişi aynı hizada sonlandırılarak, uç kısmı açık bırakılmıştır. Kalp biçimli gözlerin bu şekli Miletos *Bouleuterion Propylon*'unun Augustus Dönemi tamirat evresine ait *korinth* başlıkları⁸⁹ ile Menderes Magnesiyesi Artemis Tapınağı'nın eğik simasına işlenen lotus-palmet motifinde, lotus çanak yapraklarında yer alan yayvan, ucu açık kalp biçimli gözlerle⁹⁰ oldukça benzerdir⁹¹. Pisidia Antiokheiası Augustus Tapınağı'nın frizlerine işlenen *akanthus* yapraklarında da kalplerin iki ucu birbirine yaklaştırılmış, ancak kapanmamıştır⁹². Ucu açık bırakılmış kalp biçimli gözler Milas Müzesi'nde sergilenen *akanthus*'lu sütun kaidesinde de görülmektedir⁹³.

Kalp biçimli gözlerin ilk ne zaman, hangi yapıda ortaya çıktığı kesin olarak bilinmemektedir. C. F. Leon tarafından "tipik Küçük Asya özelliği" olarak tanımlanan⁹⁴ kalp biçimli gözler L. Vandeput tarafından, Hellenistik Dönem'den itibaren bilinen ve bireysel ustalar tarafından çalışılan özel bir tip olarak yorumlanmaktadır⁹⁵. F. Rumscheid, Anadolu'da Yüksek Hellenistik Dönem'e ait pek çok örneği olan bu tip gözlerin Geç Klasik Dönem'den itibaren çalışıldığını aktarmaktadır⁹⁶. Mevcut örnekler, kalp biçimli gözlerin Anadolu'daki yapılarda Augustus Dönemi içinde kullanılmaya başlandığını göstermektedir. MÖ 4/3 yıllarına tarihlenen Ephesos Mazeus-Mithridates Kapısı'nın başlık-

⁸⁷ Rumscheid 1994, lev. 6.3. Hierapolis Arkeoloji Müzesi'nde yer alan U formlu gözlere sahip bir *korinth* başlığı stilistik açıdan MÖ I. yüzyılın 2. çeyreğine tarihlendirilmiştir (Söğüt 2005, 350-351 fig. 1).

⁸⁸ Heilmeyer 1970, 79-80.

⁸⁹ MÖ 175-164 yıllarında inşa edilen Miletos *Bouleuterion*'unun *korinth* başlıklarının bir kısmı C formlu gözlere sahip iken (Knackfuß 1908, 56-73 fig. 99, lev. 12. 1-4; Rumscheid 1994, 31 lev. 99. 1, 3), bugün yapı kalıntılarının bulunduğu alanda yer alan *korinth* başlıklarından ikisinde, *akanthus* yaprak dilimleri arasında oluşan gözler kalp şeklinde işlenmiştir (Rumscheid 1994, lev. 99.2). Sözü edilen bu başlıklar yapının Augustus Dönemi'nde tamirat geçirdiğini ve bu tamirat evresinde tahrip olan başlıkların yerine yenisinin yapıldığını göstermektedir. Bu evrede hem başlık formu hem de *akanthus* yapraklarının biçiminde orijinal başlıklar model alınmış ancak yaprak dilimleri arasında oluşan gözlerde yeni moda uygulanmıştır. Bu nedenle kalp biçimli gözlerin her iki ucu açıktır.

⁹⁰ Rumscheid 1994, lev. 82.4, 7.

⁹¹ MÖ II. yüzyıl ortalarına tarihlenen Magnesia Artemis Tapınağı'nda yapılan yeni çalışmalar neticesinde, yapının farklı evrelere sahip olduğu tespit edilmiştir. Tapınağın yatay siması, eğik siması ve tepe *akroter*'inde görülen damla ve kalp biçimli gözler, bu tamirat evresiyle bağlantılı olmalıdır (bk. Rumscheid 1994, lev. 81-82).

⁹² Rumscheid 1994, lev. 6.3.

⁹³ Rumscheid 2004, 158-160 fig. 23.

⁹⁴ Leon 1971, 156.

⁹⁵ Vandeput 1997, 58 dn. 101.

⁹⁶ Rumscheid 1994, 266-267.

larında damla biçimli gözler çalışılmasına karşın⁹⁷, friz bloklarına işlenen kıvrık dal motifindeki *akanthus* çanak yapraklarının bir kısmında, gözlerin alt kısmı kavislendirilerek kalp formuna dönüşmeye başladığı tespit edilmiştir⁹⁸. MÖ 2-MS 2 yıllarına tarihlenen Pisidia Antiokheiası Augustus Tapınağı'nın plaster başlıklarında sadece damla biçimli gözler, aynı yapının *peristasis* sütun başlıklarında ise hem damla hem kalp biçimli gözler kullanılmıştır⁹⁹. Aynı durum yapının duvar frizlerine işlenen *akanthus* yapraklarında da görülmektedir¹⁰⁰. Kutsal Alan *Propylon*'unun *korinth* başlıklarında, alt sıra *akanthus*'ların yaprak dilimleri arasında oluşan gözlerin tamamı kalp biçimli iken, üst sıra *akanthus*'ların yaprak dilimleri arasında oluşan gözler damla biçimlidir¹⁰¹. MS 4 yılına tarihlenen Limyra'daki Gaius Caesar'ın *Kenotaf*'ının simasında¹⁰² hem damla hem kalp biçimli gözler çalışılmıştır¹⁰³. Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos Bazilika'nın¹⁰⁴ *korinth* başlıklarının bir kısmında damla formu uygulanmış iken, bir kısım başlıklarda bu damla formlu gözlerin alt kısmının kavislendirilerek, kalp biçimli gözlere dönüşmeye başladığı görülmektedir. Stilistik açıdan Tiberius Dönemi'ne tarihlendirilen Sagalassos Aşağı *Agora* Güneybatı Kapısı'nın *korinth* başlıklarında¹⁰⁵ alt sıra *akanthus* yaprakları kalp biçimli, üst sıra *akanthus* yaprakları ise damla biçimli gözlere sahiptir¹⁰⁶. Stilistik özelliklerinden hareketle MS I. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen Menderes Magnesiası *Propylon*'unun *anthemion* bezemelerinde yer alan *akanthus* çanak yapraklarında hem damla hem kalp biçimli gözler işlenmiştir¹⁰⁷. Yine aynı yapının *Ion* başlıklarında, yastık bezemesini oluşturan *akanthus* yapraklarının damla ve kalp biçimli gözlere sahip olduğu tespit edilmiştir¹⁰⁸. Sözü edilen bu örnekler, Konya'da bulunan *akanthus* bezemeli kaidede olduğu gibi damla formlu göz ile kalp formlu gözlerin aynı yapıda ya da aynı mimari blokta, bir arada kullanılabildiğini göstermektedir. Bu durum, geçiş evrelerinde eski moda ile yeni modanın bir arada uygulanması ile paraleldir. Bu nedenle yapı yazıtıyla tarihi kesin olarak bilinen yapılardan yola çıkarak, kalp biçimli gözlerin Anadolu'da, Augustus Dönemi'nin ikinci yarısında ortaya çıkan yeni bir moda olduğunu söyleyebiliriz.

⁹⁷ Alzinger 1974, 9, fig. 133-134; Vandeput 1997, lev. 82.1.

⁹⁸ Rumscheid 1994, lev. 37.1-2.

⁹⁹ Rumscheid 1994, 6-7 lev. 5.8-6.1-2; Vandeput 1997, 170 lev. 69.2-4. Tarihi için bk. Drew-Bear 1995, 14.

¹⁰⁰ Karşılaştırma için bk. Rumscheid 1994, lev. 6.3-4; Vandeput 1997, lev. 70.1-2.

¹⁰¹ Taşlıalan 1993, 142-146 lev. 157-158.

¹⁰² Rumscheid 1994, 24-25 lev. 77.3.

¹⁰³ Borchhardt 1974, fig. 29; Rumscheid 1994, lev. 77.3-4.

¹⁰⁴ Alzinger 1974, 26-37 fig. 118a-b.

¹⁰⁵ Vandeput 1997, 58-63 lev. 22.1-2.

¹⁰⁶ L. Vandeput tarafından yapının mimari bezemelerine dayanılarak yapılan tarih önerisi tartışmalıdır. Özellikle *korinth* başlıklarının Pisidia Antiokheiası Augustus Tapınağı'nın *peristasis* sütun başlıkları ile yakın benzerliği dikkat çekicidir ki Vandeput da her iki yapının çok güçlü benzerliklere sahip olduğunu dile getirmektedir (Vandeput 1997, 58). Ancak Vandeput Pisidia Antiokheia Augustus Tapınağı'nın inşasının imparator Augustus Dönemi'nde başladığını ve Tiberius Dönemi'nde tamamlandığını ileri sürmektedir (Vandeput 1997, 58). Oysaki *propylon*'da bulunan yazıt T. Drew-Bear tarafından MÖ 2-MS 2 yıllarına tarihlendirilmiştir (Drew-Bear 1995, 14). Drew-Bear, bu tarihte sadece *propylon* değil, kutsal alandaki tapınak ile bu tapınağı çevreleyen portikoların da tamamlandığını ileri sürülmektedir. Bu yeni bilgiler ışığında Sagalassos Aşağı *Agora* Güney *Propylon*'un tarihinin yeniden değerlendirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Yapının *korinth* başlıklarının yanı sıra diğer mimari bloklarda görülen bezeme unsurlarının da Augustus Dönemi yapıları ile yakın benzerliği dikkate alındığında, Sagalassos Aşağı *Agora* Güney *Propylon*'un Augustus Dönemi'nde inşa edilmiş olabileceği düşünülmektedir.

¹⁰⁷ Kökdemir 2011, 105 fig. 3a-3b.

¹⁰⁸ Kökdemir 2011, 118 fig. 9-11.

riz¹⁰⁹.

Gözlerin etrafında görülen, kenarların yükseltilmesi suretiyle oluşturulmuş, dolgun, yuvarlak yüzeyli, ince ip şeklindeki çerçeve Hellenistik Dönem'den itibaren bilinmektedir¹¹⁰. Hellas'ta ortaya çıkan bu uygulamanın en iyi bilinen örnekleri MÖ 299-270 yıllarına tarihlenen Samothrake Arsioneion'u¹¹¹ ile MÖ 175-164 yıllarına tarihlenen Atina Olympeion'unun Hellenistik başlıklarıdır¹¹². *Akanthus* yapraklarında gözlerin etrafına dolgun bir çerçeve işlenmesi Anadolu'da da Hellenistik Dönem'de uygulanmaya başlanmıştır. Anadolu'daki en erken tarihli *korinth* başlıklarına sahip yapılardan olan Belevi *Maussoleum*'u¹¹³ ile Miletos Laodike Yapısı'nda¹¹⁴ gözlerin etrafına çerçeve işlenmemiş olmasına karşın MÖ 175-164 yıllarına tarihlenen Miletos *Bouleuterion Propylon*'unun başlıklarında¹¹⁵ gözlerin etrafını ince bir ip şeklinde saran çerçeve vardır. Bu çerçeve diğer örneklerden farklı olarak yaprak dişlerinin sivri olan uç kısımlarında da devam ettirilmiştir. Mevcut örnekler, bu tip gözlerin Augustus Dönemi yapılarında da kullanımının devam ettiğini göstermektedir. Atina Olympeion'unun imparator Augustus'un desteği ile yapılan başlıklarında Hellenistik forma sadık kalınmış ancak hem *akanthus* yaprakları hem de yaprak dilimleri arasındaki gözlerin biçimi açısından dönemin yeni modası yansıtılmıştır¹¹⁶. Damla formlu işlenen gözlerin etrafında oluşturulan dolgun çerçeve, ustaların Hellenistik Dönem başlıklarının etkisinde kaldığının göstergesidir¹¹⁷. Anadolu'da Miletos *Bouleuterion*'u *Propylon*'unun Augustus Dönemi tamirat evresine ait *korinth* başlıklarında, kalp biçimli gözlerin etrafı yüksek kabartma olarak işlenmiş bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır¹¹⁸. Bu çerçeve yapının Hellenistik başlıklarında olduğu gibi *akanthus* yaprak dişlerinin sivri olan uç kısımlarında da devam ettirilmiştir.

Anadolu'da Augustus Dönemi'nde inşa edilen yapılar incelendiğinde, *akanthus* yaprak dilimleri arasında oluşan gözlerin etrafına çerçeve işlenmesinin bir kural olmadığı görülmektedir. Çünkü bu evrede inşa edilen yapılardan Pisidia Antiokheia'sı Augustus Tapınağı'nın *korinth* başlıklarında ve tepe *akroterinde* gözlerin etrafını ince ip şeklinde bir çerçeve dolaşmakta iken¹¹⁹, aynı alanda yer alan *propylonun* başlıklarında gözlerin etrafı düz yüzeylidir¹²⁰. Ephesos Mazeus-Mithradates Kapısı'nda, hem frize hem de simaya işlenen kıvrık dal motifinde gözlerin etrafına ince ip şeklinde çerçeve işlenmiştir¹²¹. Sagalassos antik kentinde sadece Aşağı Agora Güneybatı Kapısı'nın *korinth*

¹⁰⁹ Ephesos'ta bulunan, *akanthus* yaprak dilimleri arasındaki gözlerin kalp şeklinde işlendiği bir *korinth* başlığı W. Alzinger tarafından Geç Augustus Dönemi'ne tarihlendirilmiştir (Alzinger 1974, 87-88 fig. 117).

¹¹⁰ Walker 1979, 104.

¹¹¹ McCredie *et al.* 1992, 121-141 fig. 93-94; Rumscheid 1994, 52-53 lev. 201.1-2.

¹¹² Heilmeyer 1970, 57-60 lev. 16.1-3, 17.1-2; Rumscheid 1994, 55 lev. 190.5-6.

¹¹³ Praschniker – Theuer 1979, 24 fig. 19-21; Hoepfner 1993, 122-123 fig. 15-16.

¹¹⁴ Knackfuß 1924, 263-278 fig. 274-277, lev. 30; Rumscheid 1994, 30-31 lev. 105.6-7, 106.3.

¹¹⁵ Knackfuß 1908, 56-73 fig. 99, lev. 12.1-4; Rumscheid 1994, 31 lev. 99.1, 3.

¹¹⁶ Atina Olympeion'unda *in situ* durumda korunan güney *pteron*'daki ikinci sütun sırasının yedinci sütünü bu evredendir. Bk. Heilmeyer 1970, 57-60 lev. 16.4; Rumscheid 1994, lev. 190.7.

¹¹⁷ *Akanthus* yaprak dilimleri arasında oluşan gözlerin etrafındaki çerçeve Augustus Dönemi'nden sonra Hadrianus Dönemi'nde (MS 130 civarı) yeniden moda olmuş ve Hellas'ta MS 160 civarına kadar kullanımı devam etmiştir. Bk. Walker 1979, 103-129.

¹¹⁸ Rumscheid 1994, lev. 99. 2.

¹¹⁹ Rumscheid 1994, 6-7 lev. 5.8, 6.1-2, 8.1.

¹²⁰ Taşlıalan 1993, 142-146 lev. 157-158.

¹²¹ Alzinger 1974, 9-16 fig. 4, 161-163; Rumscheid 1994, 16 lev. 37.1-2.

başlıklarında ince ip şeklinde bir çerçeve görülmektedir¹²². Aphrodisias Aphrodite Tapınağı'nın *Ion* başlıklarında, C formu ve U formu gözlere sahip başlıklarda gözler etrafına çerçeve işlenmemiş iken, damla biçimli gözlere sahip başlıkların bir kısmı çerçevelidir¹²³. Priene Athena Kutsal Alan *Propylon*'unun *korinth* plaster başlığı¹²⁴, Stratonikeia Tiyatrosu'na ait başlıkların bir kısmı¹²⁵ ile Milas Müzesi'nde sergilenen *akanthus*'lu sütun kaidesi¹²⁶, gözlerin etrafına çerçeve işlenmiş olması bakımından yukarıda sözü edilen örneklerle benzerdir. Mevcut örnekler *akanthus* yapraklarında, yaprak dilimleri arasında oluşan gözlerin etrafını dolaşan, ince ip şeklindeki çerçevenin kökeninin Hellenistik Dönem olduğunu ve bu uygulamanın Augustus Dönemi yapılarının bir kısmında hellenistik etki ile yeniden çalışıldığını ortaya koymaktadır. Ikonium örneğinde görülen çerçeve, bloğun genelinde tespit edilen klasistik-hellenistik etki ile paraleldir. Bunun yanı sıra gözlerin etrafına işlenen çerçeve, yüzeysel olan yapraklar üzerinde gözlerin vurgulanmasını sağlayarak, gözlerdeki etkiyi arttırmaktadır. Bu da Roma etkisine bağlı olarak artan ışık-gölge kontrastı ile uyumludur.

Konya'da bulunan *akanthus*'lu paye kaidesinde A cephesi (fig. 1) ile D-A köşesi (fig. 8) ve A-B köşesinde (fig. 2) yer alan *akanthus* yapraklarında klasistik etki, B, C ve D cephesi (fig. 3, 5, 7) ile B-C ve C-D köşelerindeki *akanthus* yapraklarında (fig. 4, 6) ise Roma geleneği tespit edilmiştir. Bu da aynı mimari blok üzerinde farklı ekollere sahip, farklı modaları takip eden iki ayrı ustanın çalışmış olabileceğini düşündürmektedir. Aynı yapıya ya da aynı mimari blok üzerinde iki farklı işçiliğin görüldüğü yapılar Ephesos, Didyma ve Menderes Magnesia'sında tespit edilmiştir. Ephesos Mazeus-Mithradates Kapısı'nın *Attika*'sına¹²⁷ ve Didyma Apollon Tapınağı'nın Louvre Müzesi'ndeki sütun kaidesinin *torusuna* işlenen¹²⁸ *anthemion* bezemelerinde iki farklı şema kullanılmıştır. Aynı durum Menderes Magnesiyesi *Propylon*'unun doğu cephe *arşitravları* ile eğimli simasındaki bezemelerde de görülmektedir¹²⁹. Bu örnekler, aynı blok üzerinde iki farklı ustanın bir arada çalıştığını belgelemektedir. Ikonium kaidesindeki *akanthus* yapraklarının biçiminde görülen farklılıkların nedeni de bu şekilde açıklanabilir.

Sonuç

Konya merkez Ferhuniye Mahallesi'nde, Başarabey Mescidi'nin önünde koruma altına alınan *akanthuslu* paye kaidesinin nerede ve ne zaman bulunduğu bilinmemektedir. Ancak Başarabey Mescidi Ikonium Antik Kenti'nin merkezini oluşturan Alaaddin Tepesi'ne yaklaşık 200 m mesafededir. Burada yapılan kazılar, höyüğün MÖ IX-VIII. yüzyıldan itibaren iskan gördüğünü ortaya koymuştur¹³⁰. Hellenistik Dönem'e tarihlenen tabakalarda açığa çıkan sur kalıntısının varlığı, Ikonium'un

¹²² Vandeput 1997, 58-63 lev. 22.1-2.

¹²³ Rumscheid 1994, 7-8 lev. 9.1

¹²⁴ Rumscheid 1994, lev. 160.2.

¹²⁵ Mert 2008, 135 fig. 30.

¹²⁶ Rumscheid 2004, 158-160 fig. 23.

¹²⁷ Alzinger 1974, fig. 166; Kökdemir 2011, 120-121 fig. 3f.

¹²⁸ Pülz 1989, 25-27; Vandeput 1995, 131; Kökdemir 2011, 3c-d.

¹²⁹ Kökdemir 2011, 120 fig. 3a-b.

¹³⁰ 1941 yılında, Alaaddin Tepesi'nin batı yamacında açılan 10x45 m genişliğindeki sondaj çalışması sonucunda höyüğün stratigrafisi belirlenmiştir. Buna göre; ince tabaka olarak tanımlanan tepe üst yüzeyinden hemen sonra 18. yüzyıla tarihlenen yapı kalıntıları ile Türk-İslam mezarlarından oluşan Osmanlı Dönemi yerleşim izleri, bunun devamında sırasıyla Selçuklu, Bizans, Roma ve Hellenistik kültürlerine ilişkin yapı kalıntıları ve sur izleri belirlenmiştir. Höyük üst seviyesinden 15-18 m derinlikte ise Frig Dönemi'ne ait seramik buluntuları ele geçmiştir (Arık 1941, 12-15; Akok 1972, 60-63; 1975, 217-224). M. Akok bu alanda bulunduğu seramik parçalarından hareketle höyüğün tarihinin MÖ 2000 yıllarına kadar gidebileceğini düşünmektedir (Akok 1972, 62; 1975, 221-222).

bu dönemde büyük bir kent olduğuna işaret etmektedir¹³¹. Sonraki yıllarda modern Konya'nın iskân sahası içinde yapılan arkeolojik kazılar, Roma Dönemi'nde Ikonium antik kentinin Alaaddin Tepesi merkezli yayılım gösterdiğini ortaya koymuştur¹³². Çalışmada değerlendirilen mimari bloğun günümüzde bulunduğu alan, Ikonium antik kentinin merkezidir. Bu nedenle dönemin önemli kamu binaları ve dini yapılarının bu alana yakın yerlerde konuşlandırıldığı düşünülebilir.

Ikonium antik kenti MÖ I. yüzyılda Kilikia Eyaleti için karar merkezi konumunda olup, bu dönemde özerk kent sikkesi basmıştır¹³³. Nitekim MÖ 39-36 yıllarında bölgede hüküm süren Ptolemaeus'un Ikoniumu merkez olarak seçmesi, bu tarihlerde kentin Grek şehir devleti konumunda olduğunu göstermektedir¹³⁴. MÖ 25 civarında, imparator Augustus tarafından Ikonium kent merkezi ve teritoryumunu içine alan küçük bir Roma kolonisi kurulmuş ve bu koloni Hadrian Dönemi'nde genişletilmiştir¹³⁵. Bölgede bugüne kadar yapılan arkeolojik çalışmalarda elde edilen veriler, kentte Erken İmparatorluk Dönemi'nden itibaren imar faaliyetlerinin başladığına işaret etmektedir¹³⁶. Bu çalışmada değerlendirilen *akanthus*'lu paye kaidesi de bunu desteklemektedir.

Stil özellikleri bakımından Augustus Dönemi'nin ikinci yarısına tarihlendirilen kaide, Ikonium antik kentindeki bir tapınak, önemli bir kamu yapısı veya özel bir anıta ait olmalıdır¹³⁷. *Akanthus*'lu kaide hem biçimi hem bezeme şeması hem de paye kaidesi olarak kullanılmış olması bakımından ilk olma özelliğine sahiptir.

¹³¹ Ksenophon'a göre Kyros'un yol güzergâhı Dinar üzerinden Ikonium'a oradan da Kilikya Kaplıları'na (Gülek Boğazı) ulaşmaktadır (French 1998, 19). Ksenophon'un bu anlatımı Ikonium antik kentinin MÖ IV. yüzyıldaki varlığını belgelemesi açısından önemlidir (Mitchell 1979, 412).

¹³² Akok 1972, 63.

¹³³ Mitchell 1979, 412.

¹³⁴ Strab. XII. 6. 1; Mitchell 1979, 412. Ikonium'un MÖ I. yüzyıldaki siyasi tarihi için bk. Sherwin-White 1976, 1-11; Dmitriev 2002, 349-375.

¹³⁵ H. von Aulock tarafından Lykaonia Bölgesi'nin sikkelerinin ele alındığı çalışmada, ikisi Vespasianus, biri Titus'a ait, üzerinde COL IVL AVG ICON ve COL E Q ICONIEN lejantları okunan üç Ikonium sikkesi tespit edilmiş ve bunlar Ikonium kolonisinin Hadrianus Dönemi'nden önce kurulduğunun kanıtı olarak kabul edilmiştir (von Aulock 1976, 297-299). Lejantlarda yer alan Iulia Augusta terimi, koloninin Augustus Dönemi'nde kurulduğuna şüphe bırakmamaktadır (Mitchell 1979, 414).

¹³⁶ Mert – Niewöhner 2010, 386 fig. 18-19.

¹³⁷ Kaidenin bulunduğu alana yaklaşık 350 m mesafede olan İnce Minare Müzesi'nin bahçesinde kaide ile aynı malzemeden yapılmış traverten bir meander frizi vardır. Bir diğer meander frizli traverten blok İnce Minare Müzesi'nin yaklaşık 450 m güneybatısında yer alan Hoca Hasan Camii'nin minare kaidesinde devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Gamalı meander motifinin görüldüğü bloklardan birisinde, ortada yer alan kare şekilli boşluğa kuş ve balık motifi işlenmiş, diğerinde ise tek bronz yuvası vardır. Meander motifli bu blokların benzerleri Augustus Dönemi'nde inşa edilen Ankara Augustus-Roma Tapınağı (Krencker – Schede 1936, 34-36 lev. 23, 33b, 38; Rumscheid 1994, 6 lev. 3.7; Kadioğlu *et al.* 2011, 94 fig. 28, 37) ile Aphrodisias Aphrodite Tapınağı'nın (Gros 1976, 225 lev. 56.2; Cormack 1990, 75-88 fig. 2a) naos duvarlarında orthostat bloklarının devamında yer almaktadır. Hem blokların hem de meander motifinin biçimi sözü edilen bu iki örnekle benzerdir. Bu nedenle meander frizli blokların *akanthus* kaideli paye ile aynı yapıya ait olabileceği düşünülebilir.

BİBLİYOGRAFYA

Antik Kaynaklar

- Strab. (= Strabon, *Geographika*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII-XIII-XIV)*. Çev. A. Pekman. İstanbul 1993.
- Vitr. *de Arch.* (= Vitruvius, *de Architectura*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Vitruvius, *Mimarlık Üzerine On Kitap*. Çev. S. Güven. İstanbul 1998.

Modern Literatür

- Akok 1972 M. Akok, "Türk Tarih Kurumu Adına Konya Alaaddin Tepesi'nde 1941 Yılında Yapılmış Olan Arkeolojik Kazıda Elde Edilen Mimari Buluntular". *VII. Türk Tarih Kongresi* I. Ankara, 25-29 Eylül 1970. Ankara (1972) 60-63.
- Akok 1975 M. Akok, "Konya Şehri İçindeki Alaaddin Tepesi'nde Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Arkeolojik Kazıların Mimari Buluntuları". *Belleten* XXXIX/154 (1975) 217-224.
- Alp 2008 A. O. Alp, "Hellenistik-Roma Dönemi Anadolu Mimarlığında Bezemeli Kaideler". *Anadolu/Anatolia* 34 (2008) 27-46.
- Alzinger 1974 W. Alzinger, *Augusteische Architektur in Ephesos*. Wien 1974.
- Arık 1941 R. O. Arık, "Alaaddin Tepesi". *Ülkü Halkevi Mecmuası* 1 (1941) 12-15.
- Balty – Balty 1977 J. Balty – J. C. Balty, "Apamée de Syrie, archéologie et histoire. Des origines à la Tétrarchie". *ANWR* II/8. Berlin (1977) 103-134.
- Balty 1981 J. C. Balty, *Guide de Apamée*. Paris 1981.
- Barattolo 1995 A. Barattolo, "The Temple of Hadrian-Zeus at Cyzicus". *IstMitt* 45 (1995) 57-108.
- Bernard 2012 S. G. Bernard, "The Two-Piece Corinthian Capital and the Working Practice of Greek and Roman Masons". Eds. R. Ousterhout, R. Holod – L. Haselberger, *Masons at Work, The Center for Ancient Studies Annual Symposium*. Philadelphia 30 March-1 April 2012. Philadelphia (2012) 1-18.
- Bier 2008 L. Bier, "The Bouleuterion". Eds. Ch. Ratte – R. R. R. Smith, *Aphrodisias Papers: Recent Work on Architecture and Sculpture. Journal of Roman Archaeology Supplemental Series* 4 (2008) 145-168.
- Borchhardt 1974 J. Borchhardt, "Ein Kenotaph für Gaius Caesar". *JdI* 89 (1974) 217-241.
- Boysal 1957 Y. Boysal, "Die Korinthischen Kapitelle der hellenistischen Zeit Anatoliens". *Anadolu* 2 (1957) 123-132.
- Boysal 1994 Y. Boysal, "Kuzey Karia Hellenistik Tapınaklarına Kısa Bir Bakış". *XI. TTK-1* (1994) 321-331.
- Büyüközer 2006 A. Büyüközer, *Lagina Hekate Tapınağı'nın Matematiksel Oranları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi. Konya 2006.
- Cavalier 2005 L. Cavalier, *Architecture Romain d'Asie Mineure les Monuments de Xanthos et leur Ornementation*. Bordeaux 2005.

- Cormack 1990 R. Cormack, "The Temple as Cathedral". Eds. C. Roueché – K. T. Erim, *Aphrodisias Papers: Recent Work on Architecture and Sculpture. Journal of Roman Archaeology Supplemental Series 1*, Ann Arbor (1990) 75-88.
- Detweiler 1938 A. H. Detweiler, "The North Gate". Ed. C. H. Kraeling, Gerasa. *City of the Decapolis*. New Haven (1938) 117-125.
- Dmitriev 2002 S. Dmitriev, "Observations on the Historical Geography of Roman Lycaonia". *Greek, Roman, and Byzantine Studies* 41 (2000) 349-375.
- Drew-Bear 1995 Th. Drew-Bear, "Pisidia Antiocheia'sının Parlak Dönemlerini Yansıtan Yazıtlar". *AST* 12 (1995) 13-17.
- French 1998 D. French, "Pre- and Early-Roman Roads of Asia Minor. The Persian Royal Road". *Iran* 36 (1998) 15-43.
- Kadioğlu *et al.* 2011 M. Kadioğlu, K. Görkay – S. Mitchell, *Roma Dönemi'nde Ankyra*. İstanbul 2011.
- Gans 1994 U.-W. Gans, "Hellenistische Architekturteile aus Hartgestein in Alexandria". *AA* (1994) 433-453.
- Gros 1976 P. Gros, *Aurea templa: Recherches sur l'architecture religieuse de Rome à l'époque d'Auguste*. BEFAR 231, Paris 1976.
- Heilmeyer 1970 W. D. Heilmeyer, *Korinthische Normalkapitelle: Studien zur Geschichte der römischen Architekturdécoration (RM-EH 16)*. Heidelberg 1970.
- Hoepfner 1993 W. Hoepfner, "Zum Mausoleum von Belevi". *AA* (1993) 111-123.
- Hörmann 1932 H. Hörmann, *Die inneren Propyläen von Eleusis. Denkmäler Antiker Architektur*. Band 1. Berlin 1932.
- İdil 1984 V. İdil, "Anadolu'da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları". *Anadolu* XX (1984) 1-49.
- Knackfuß 1908 H. Knackfuß, *Das Rathaus von Milet (Milet 1.2)*. Berlin 1908.
- Knackfuß 1924 H. Knackfuß, *Der Südmärkt und die benachbarten Bauanlagen (Milet 1.7)*. Berlin 1924.
- Kökdemir 2011 G. Kökdemir, "Menderes Magnesiası – Propylon: Mimari Bezemeler". *Anadolu* 37 (2011) 93-141.
- Köster 2004 R. Köster, *Die Bauornamentik von Milet (Milet VII.1)*. Berlin 2004.
- Krencker – Schede 1936 D. Krencker – M. Schede, *Der Tempel in Ankara. Denkmäler Antiker Architektur*. Band 3. Berlin 1936.
- Lauter 1971 H. Lauter, "Ptolemais in Libyen". *JdI* 86 (1971) 149-178.
- Leon 1971 C. F. Leon, *Die Bauornamentik des Trajansforums und ihre Stellung in der früh- und mittelkaiserzeitlichen Architekturdécoration Roms*. Wien 1971.
- Letzner 1990 W. Letzner, *Römische Brunnen und Nymphaea in der westlichen Reichshälfte*. Münster 1990.
- Machatschek – Schwarz 1981 A. Machatschek – M. Schwarz, *Bauforschungen in Selge. Ergänzungsbände zu den Tutili Asiae Minoris* 9. Wien 1981.
- McCredie *et al.* 1992 J. R. McCredie, G. Roux, S. M. Shaw – J. Kurtich, *Samothrace 7: The Rotunda of Arsinoe*. Princeton 1992.
- McKenzie 1990 J. McKenzie, *The Architecture of Petra*. Oxford 1990.
- McKenzie 2007 J. McKenzie, *The Architecture of Alexandria and Egypt c. 300 BC to Ad 700*. London 2007.

- Mert – Niewöhner 2010 İ. H. Mert – P. Niewöhner, "Blattkapitelle in Konya. Lykaonien zwischen Sidamaria und Binbirkilise". *IstMitt* 60 (2010) 373-410.
- Mert 2008 İ. H. Mert, *Untersuchungen zur hellenistischen und kaiserzeitlichen Bauornamentik von Stratonikeia (IstForsch 50)* Tübingen 2008.
- Mitchell 1979 S. Mitchell, "Iconium and Ninica: Two Double Communities in Roman Asia Minor". *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte* 28/4 (1979) 409-438.
- Naumann 1937 R. Naumann, *Der Quellbezirk von Nimes*. Berlin 1937.
- Pensabene 1993 P. Pensabene, *Elementi architettonici di Alessandria e di altri siti egiziani, Repertorio d'Arte dell'Egitto Greco-Romano, Serie C, Volume III*. Roma 1993.
- Piesker – Ganzert 2012 K. Piesker – J. Ganzert, *Das Theater von Patara. Ergebnisse der Untersuchungen 2004 bis 2008, Patara II/2*. İstanbul 2012.
- Pohl 2002 D. Pohl, "Kaiserzeitliche Tempel in Kleinasien unter besonderer Berücksichtigung der hellenistischen Vorläufer". *Asia Minor Studien* 43, 2002.
- Praschniker – Theuer 1979 C. Praschniker – M. Theuer, *Das Mausoleum von Belevi. Forschungen in Ephesos*, Band VI. Wien 1979.
- Pülz 1989 S. Pülz, *Untersuchungen zur kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma (IstMitt-BH 35)*. Tübingen 1989.
- Reggiani Massarini 1990 A. M. Reggiani Massarini, *Museo Civico di Rieti*. Roma 1990.
- Reynolds 1990 J. Reynolds, "Inscriptions and the Building of the Temple of Aphrodite". Ed. C. Roueché – K. T. Erim, *Aphrodisias Papers: Recent Work on Architecture and Sculpture. Journal of Roman Archaeology Supplemental Series* 1. Ann Arbor (1990) 37-40.
- Rumscheid 1994 F. Rumscheid, *Untersuchungen zur kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus I-II*. Mainz 1994.
- Rumscheid 2004 F. Rumscheid, "Der Tempel des Augustus und der Roma in Mylasa. Eine kreative Mischung östlicher und westlicher Architektur". *JdI* 119 (2004) 131-178.
- Schober 1933 A. Schober, *Der Fries des Hekateions von Lagina (IstForsch 2)*. Vienna 1933.
- Schädler 1991 U. Schädler, "Zur Entstehung der attischen Basis und ihrer Verwendung im kleinasiatischen Tempelbau". *AMS* 3 (1991) 91-110.
- Schreiter 1996 C. Schreiter, "Hellenistische und römische Kelchbasen". *DaM* 9 (1996) 113-141.
- Sherwin-White 1976 A. N. Sherwin-White, "Rome, Pamphylia and Cilicia, 133-70 B.C.". *JRS* 66 (1976) 1-14.
- Söğüt 2005 B. Söğüt, "Hierapolis Arkeoloji Müzesi'ndeki MÖ 1.-MS 1. Yüzyıla Ait Bezemeli Mimari Elemanlar". Eds. M. Şahin – İ. H. Mert, *Ramazan Özgün'a Armağan*. İstanbul (2005) 249-371.
- Söğüt 2010 B. Söğüt, "Stratonikeia 2008 Yılı Çalışmaları". *KST* 31/4 (2010) 263-286.
- Strocka 1981 V. M. Strocka, *Das Markttor von Milet. 128. Winckelmannsprogramm der archäologischen Gesellschaft zu Berlin*. Berlin 1981.
- Şimşek 2013 C. Şimşek, *Laodikeia (Laodicea ad Lycum), Laodikeia Çalışmaları 2*. İstanbul 2013.

- Taşlıalan 1993 M. Taşlıalan, *Pisidia Antiocheia'sı Augustus Kutsal Alanı ve Tapınağının Rekonstrüksiyonu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi. Konya 1993.
- Temple 2013 Ç. Temple, *Konya/İkonion ve Çevresinde Bulunan Bizans Dönemi Taş Eserleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi. Ankara 2013.
- Theodorescu 1990 D. Theodorescu, "La restitution de l'Aphrodision: certitudes et perplexités". Ed. C. Roueché – K. T. Erim, *Aphrodisias Papers: Recent Work on Architecture and Sculpture. Journal of Roman Archaeology Supplemental Series 1*. Ann Arbor (1990) 49-65.
- Thür 1990 H. Thür, "Arsinoe IV, eine Schwester Kleopatras VII, Grabherrin des Oktogons in Ephesos? Ein Vorschlag". *Öjh* 60 (1990) 43-56.
- Tırpan et al. 2012 A. A. Tırpan, Z. Gider – A. Büyüközer, "The Temple of Hekate at Lagina". Ed. T. Schulz, "Dipteros und Pseudodipteros: bauhistorische und archäologische Forschungen", *Byzas* 12. İstanbul (2012) 181-202.
- Vandeput 1995 L. Vandeput, "Dating by Means of Architectural Decoration. Possibilities and Limits". *Sagalassos III: Report on the Fourth Excavation Campaign of 1993* (1995) 129-136.
- Vandeput 1997 L. Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: A Case Study, SEMA I*. Turnhout 1997.
- von Aulock 1976 H. von Aulock, *Münzen und Städte Lykaoniens (IstMitt-BH 16)*. Tübingen 1976.
- von Mercklin 1962 E. von Mercklin, *Antike Figuralkapitelle*. Berlin 1962.
- Walker 1979 S. Walker, "Corinthian Capitals with Ringed Voids: The Work of Athenian Crafts-men in the Second Century A.D.". *AA* (1979) 103-129.
- Ward-Perkins 1948 J. B. Ward-Perkins, "Severan Art and Architecture at Lepcis Magna". *JRS* 38 (1948) 59-80.
- Weigand 1914 E. Weigand, "Baalbek und Rom, die römische Reichskunst in ihrer Entwicklung und Differenzierung". *Jdl* 29 (1914) 37-91.
- Yegül 1986 F. Yegül, *The Bath-Gymnasium Complex at Sardis*. Cambridge 1986.